

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Olomouc 2011

Jakub Nohavica

**Rozdílné aspekty notace
při tlumočení
z různých aktivních jazyků**

Bakalářská práce

Rozdílné aspekty notace při tlumočení z různých aktivních jazyků
Bakalářská práce

Autor Jakub Nohavica
Studijní obor Angličtina se zaměřením na překlad a tlumočení
Vedoucí práce Mgr. Marie Sanders, PhD.
Počet stran 33
Počet znaků 73 043

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl úplný seznam citovaných a použitých pramenů.

V Olomouci dne 19. května 2011

.....

Dovolte mi tímto poděkovat v první řadě vedoucí své práce Mgr. Marii Sanders, PhD. za cenné připomínky a bezbřehou trpělivost, jakožto i kolegyním a kolegům za jejich drahocenný čas strávený při účasti na mém experimentu.

Obsah

I.	TEORETICKÁ ČÁST	7
1.	POJETÍ NOTACE.....	8
2.	PROCES TLUMOČENÍ.....	10
2.1	NOTACE V PROCESU TLUMOČENÍ	11
2.1.1	Recepce	12
2.1.2	Převod	12
2.1.3	Reprodukce.....	13
2.2	INTERPRETATIVNÍ TEORIE	14
3.	PAMĚŤ	17
3.1	DEFINICE PAMĚTI.....	17
3.2	DÉLKA UCHOVÁNÍ INFORMACE	18
3.3	ZPŮSOB UCHOVÁNÍ INFORMACE.....	19
4.	NOTACE JAKO TECHNIKA	20
4.1	TECHNIKA PRODUKCE SMYSLU	20
4.2	NOTACE JAKO NOSIČ TEXTU.....	22
5.	PRVKY.....	25
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	27
6.	METODA	27
6.1	SUBJEKTY	27
6.2	MATERIÁL	28
6.3	EXPERIMENTÁLNÍ KONTEXT	28
7.	VÝSLEDKY.....	28
7.1	JAZYKOVÝ KÓD.....	29
7.2	POUŽITÍ SYMBOLŮ	31
7.3	ANALÝZA.....	33
7.3.1	Projev v jazyce B.....	35
7.3.2	Projev v jazyce A.....	36
8.	ZÁVĚR.....	38

Abstract

Notation can be grasped as a concrete analysis of abstract ideas. The technique needs to be continually exercised, however. Logically, numerous inadequacies at the level of both sense and form occur in the early stages of its production. As inadequacies in form could be given language interferences, not only in terms of lexical items, but also concerning grammatical structures, which contradicts the general metalanguage paradigm. The paper deals with differences between use of language code in notation, between use of symbols written, and between different levels of analysis during interpretation from language A and language B. The differences are demonstrated on notations of students of interpreting.

Keywords

Analysis, consecutive interpreting, information processing, interpreting process, note-taking, notation, notation language, symbols

Anotace

O notaci je možné přeneseně hovořit jako o konkrétní analýze abstraktních myšlenek. Její osvojení nicméně vyžaduje kontinuální procvičování. V raných fázích její produkce se tedy logicky vyskytuje bezpočet nedostatků na úrovni formy i smyslu. Jako nedostatky formy můžeme pojmenovat interference na úrovni jazyka, ať už na úrovni jednotlivých slov, tak v oblasti gramatických struktur, což je v protikladu s všeobecným paradigmatem metajazyka notace. V této práci se zabýváme rozdíly mezi použitím jazyka notace, mezi množstvím použitých symbolů a mezi rozdílnou úrovní analýzy při tlumočení z aktivního rodného a z aktivního cizího jazyka. Rozdíly jsou demonstrovány na ukázkách notací studentek a studentů oboru tlumočnictví.

Klíčová slova

Analýza, jazyk notace, konsekutivní tlumočení, notace, proces tlumočení, symboly, technika poznámek, zpracování informace

I. TEORETICKÁ ČÁST

Tlumočení je možné definovat jako specifickou zprostředkovanou řečovou komunikaci, způsob dorozumívání mezi lidmi hovořícími různými jazyky (Čeňková 2001:19). Jeho funkční aspekt spočívá v transferu sledu myšlenek daných ve výchozím jazyce do cílového jazyka. Za prvotní předpoklad práce tlumočnickůⁱ tedy můžeme označit potřebu vhodným, objektivním způsobem chápat tyto myšlenky. Tento aspekt si zasluhuje specifickou pozornost v oblasti konsekutivního tlumočení, kdy v souvislosti s porozuměním myšlenkám vyvstává otázka, jakým způsobem tyto ideje „verbalizovat“ či „ikonizovat“ do grafické podoby. Tlumočnický zápis, neboli notace, plní při konsekutivním tlumočení podstatnou, doslova podpůrnou roli, a z tohoto důvodu se problematikou a metodikou správného osvojení této techniky zabývá nemalé množství tlumočnicků, ať už z primárně praktického (Gillies 2005, Jones 1998, Rozan 1956), tak teoretického hlediska (Ahrens 2002, Albl-Mikasa 2007).

V ideálním případě je notace souborem stručných poznámek, které stimulují paměť tlumočnicků a facilitují tak jejich výkon. Fyzická forma těchto poznámek je jednoznačná, univerzální a je v ní zakotven logický tok myšlenek řečníka a údaje, které jsou stěžejní pro reprodukci projevu v jiném jazyce. K osvojení těchto struktur silně individualizovaného *metajazyka* však zpravidla dochází až po získání patřičných zkušeností. Naproti tomu se v raných fázích objevuje v tlumočnickém zápise množství nedostatků, jež můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou takového nedostatky na úrovni smyslu informace, jako nadbytečné údaje, nedostatečná analýza, absence některých nuancí. Druhá skupina obsahuje odchylky na úrovni formy, přičemž do této kategorie můžeme zařadit lexikální, ale i morfologické nebo syntaktické interference. Tato část je úžeji spojena s konceptem *metajazyka* notace, kdy vyvstává předpoklad univerzálního zápisu pro jakýkoli pracovní jazyk tlumočnicků.

Práce se zabývá rozdílnými aspekty tlumočnického zápisu začínajících tlumočnicků a specificky se zaměřuje na difference při tlumočení z různých jazyků.

ⁱ V celé práci se používá pro označení „zprostředkovatelů mezijazykové komunikace“ gnómičké substantiva „tlumočníci“.

Těmito jazyky jsou v tomto případě aktivní rodný jazyk (čeština) a aktivní cizí jazyk (angličtina). Autor pracuje s hypotézami, že při vstupním materiálu, který je tlumočnickům k dispozici v aktivním rodném jazyce, bude notace reflektovat hlubší analýzu, a to jak na úrovni *smyslu*, tak také *formy*. Subjekty měly zapsat formou notace dva projevy, přičemž jeden tento projev byl pronášen v anglickém, druhý v českém jazyce. Empirická práce se zabývá výsledky získanými touto metodou. Hlavní pozornost se věnuje konceptům, které subjekty označily v každé verzi notace podobným způsobem, od nichž se následně odvíjejí koncepty, pro něž se aplikovaly naopak strategie různé. Tyto koncepty jsou na základě dělení Albl-Mikasové (2007) rozčleněny do třech skupin, a to i) *jazykového kódu*, tedy jazyka dominujícího v tlumočnickém zápise, ii) *symbolů*, jež byly v notaci použity a iii) *analýzy*, tedy subjektivní reflexe povrchových lingvistických struktur jednotlivých projevů. Marginálně výstupy empirického výzkumu rovněž srovnáváme s dosud provedenými podobnými pracemiⁱⁱ. Součástí empirické práce ovšem není hlavní díl tlumočnického procesu, tedy fáze produkce. Z tohoto plní tato práce roli spíše didaktického materiálu, na základě jehož je možné částečně definovat rozličnou míru analýzy u různých prvků projevů určených k tlumočení, jež může sloužit jako vodítko k určení obtížných a méně obtížných pasáží v různých konsekutivně tlumočených projevech.

1. Pojetí notace

Nutnost zprostředkované jazykové komunikace vyvstává po první světové válce. V raném poválečném období nejsou vyvinuty žádné specifické technologie, jež by mezijazyčnou komunikaci usnadňovaly, a proto musejí být veškeré projevy předávány formou konsekutivního, neboli následného tlumočení. Nástup do té doby neznámého konferenčního tlumočení se však odráží i v jiných oblastech. Ani na poli rétoriky nejsou položena žádná, byť základní pravidla pro to, jakým způsobem mají řečníci komunikovat. Absencí těchto mantinelů dochází k tomu, že některé projevy řečníků dosahují délky až 2,5 hodin. Není myslitelné, aby tlumočníci řečníky přerušovali, a z tohoto důvodu musejí vyslechnout proslovy dosahující jakékoli

ⁱⁱ Srovnání s těmito studii je pouze povrchové, jelikož subjekty daných prací se značným způsobem liší v úrovni dosažené profesionality. Účelem této práce není primární srovnávání účastníků empirického výzkumu s profesionálními či zkušenými tlumočnickými, pouze získání všeobecného povědomí o rozdílných analytických přístupech k různým pracovním jazykům.

délky, které se posléze tlumočí v plné délce. Podle Langové (2010) se dokonce v této době považuje jakákoli forma poznámek za slabost, a proto tlumočníci reprodukují i takto dlouhé projevy z paměti. Pro dosažení co možná nejvyšší kvality tlumočených projevů se tito tlumočníci opírají o tři stěžejní pilíře: svou „výjimečnou“ paměť, široký všeobecný rozhled a vynikající řečnické dovednosti.

As good memory was thought to be a prerequisite for good interpreting, notes were considered a sign of weakness. The most prominent interpreters of the day were much admired for their “amazing” memory capacity and for being able to recall every single word and if they were lacking accuracy, they could easily make up for it with the help of their wide-ranging knowledge and excellent oratorical skills.¹

Tento názor však není podložen žádným jiným zdrojem. Je možné se domnívat, že jelikož v této době nejsou položeny žádné základy moderního tlumočnického zápisu, tlumočníci používají svůj vlastní, silně individualizovaný systém, který však nepokládají za přímou formu poznámek. Autorka navíc odkazuje k prominentnímu tlumočnickovi z oné doby Jeanu Herbertovi, který ve svém článku tuto domněnku konsoliduje.

We had to take down and translate *verbatim* speeches which occasionally lasted well over one hour. It may be said that that exacting exercise led us to develop for the first time in history a *technique* in consecutive interpretation, with taking of notes, etc., as we now know it.² (Herbert 1978:6, citováno v Albl-Mikasa 2007:55)

V druhé polovině 20. let se objevuje první pokus o sestavení tlumočnické techniky, s níž se do popředí dostává myšlenka simultánního tlumočení, které si od dob Norimberských procesů zachovává svou majoritní pozici. I konsektivní tlumočení má však na poli mezijazyčné komunikace své výsostné postavení. Přestože se však jedná o tradičnější a do jisté míry i přirozenější způsob tlumočení (Déjean Le Féal, citováno v Snell-Hornby et al. 1998:304), ani sami tlumočníci tuto techniku ne vždy vítají s otevřenou náručí, jak dokládají slova Capalda: „[S]imultaneous interpreters’ causing scenes because of their sheer refusal to do consecutive³“ (1980). Tato slova dokládají, že se v některých případech z konsektivního tlumočení stalo jakési „nutné zlo“. V porovnání se simultánním tlumočením totiž na tlumočnický klade mnohem vyšší nároky, mimo jiné větší břemeno na jejich paměť. V současné době již existují hranice, kterým se tlumočníci mohou přizpůsobit. Délka konsektivně tlumočeného projevu se sice zdaleka neblíží šedesáti a více minutám, přesto i délka

deset (Ahrens 2002:3), ba dokonce 15-20 minut (Albl-Mikasa 2007:12) není z hlediska zatížení paměti zcela zanedbatelná.

Konsekutivní tlumočení skýtá pro tlumočnický jen velmi omezené množství výhod. V porovnání se simultánním tlumočením je náročnější na paměť, ale v neposlední řadě také na prezentaci. Tlumočníci musejí být schopni projev předat nejen z hlediska obsahu, ale také z ohledu formy, tedy například důrazu, intonace, řeči těla apod., čímž musejí mít velmi pevně ukotvena a přirozeně osvojena pravidla rétoriky, řeči těla a dalších souvisejících oblastí. Komplexnost celého procesu zapříčiňuje nejen na jednu stranu jeho větší neoblubu (Capaldo 1980, viz výše), ale i na druhou stranu jeho větší prestiž: „It [consecutive interpreting] is considered by many to be the superior of the two skills“⁴ (Gillies 2005:3).

Navzdory skutečnosti, že oproti počátkům konferenčního tlumočení ustoupilo následné tlumočení do pozadí, není v žádném případě důvodně opodstatněné se domnívat, že by bylo jakkoli existenčně ohroženo, k čemuž existují přinejmenším dva důvody:

Es bleiben jedoch immer noch zahlreiche Anlässe, bei denen aus Gründen der *mangelnden technischen Voraussetzungen* oder aufgrund *protokolarischer Vorgaben* auf das Konsekutivdolmetschen zurückgegriffen wird.⁵ (Albl-Mikasa 2007:12; dodáno zdůraznění)

V rámci protokolárních důvodů se hovoří převážně o nejrůznějších typech oslavných projevů. Ale tím není celý seznam rozhodně završen. Také při různých prohlídkách, kdy skupiny sestávají z nemalého počtu členů (zpravidla se hovoří o více než třech členech), je třeba pronášet proslov před obecnstvem, tedy konsekutivně.

Nepřítomnost tlumočnické techniky je podstatným důvodem pro využívání konsekutivního tlumočení. Navzdory tomu je i pro tento typ tlumočení zapotřebí jistého „vybavení“, ačkoli poněkud jiného než ryze technického charakteru.

2 Proces tlumočení

Při jakémkoli typu tlumočení se tlumočníci opírají o svou paměť a široký všeobecný rozhled. Při konsekutivním tlumočení však oba elementy podpírá prvek třetí, kterým je tlumočnický zápis, neboli notace. Pro bližší určení tohoto prvku je však nutné nejprve blíže pochopit samotné fázování tlumočnického procesu.

Z velmi všeobecného náhledu musejí tlumočníci vždy informaci vyslechnout, pochopit a reprodukovat. Toto je zároveň velmi povrchní nástin celého procesu tlumočení. Jmenované fáze se vyskytují jak u konsekutivního, tak u simultánního tlumočení, ačkoliv mezi těmito formami se vyskytují jisté rozdíly. Z hlediska sémantiky je hlavní odlišností, že při konsekutivním tlumočení se provádí „převod relativně úplných strukturně-gramatických i sémantických jednotek“ (Slouková 1984:29). Díky tomu mají konsekutivní tlumočníci možnost mnohem hlubší analýzy. Tuto hlubší analýzu zároveň umožňuje i skutečnost, že na rozdíl od simultánního tlumočení neprobíhají všechny tři fáze tlumočení zároveň, čímž také stoupá nárok na kvalitu tlumočení. Při využití „synergismu tří složek: paměti, logického myšlení a notace“ (Čeňková 2008:85) vzniká konsekutivně tlumočená reprodukce zdrojového projevu. A právě k tomuto synergismu zaujímají různí odborníci různá stanoviska.

2.1 Notace v procesu tlumočení

Teoretikové tlumočení rozdělují celý proces zpravidla do tří fází, jež sice pojmenovávají různými způsoby (Jones 1998: pochopení, analýza, znovuvyřádění; Herbert 1968: pochopení, konverze, přednes), přesto však mohou být ve své podstatě označeny za identické, vyjadřující v první fázi „aktivní poslech originálu a jeho analýzu“, již následuje „zpracování vyslechnuté informace a její uložení do operativní paměti“ a celý proces završuje „produkce v jazyce cílovém“ (Čeňková 2008:48). Jmenování autoři však takto definují, potažmo rozfázovávají spíše proces tlumočení simultánního.

V souvislosti s konsekutivním tlumočením není možné opomíjet tlumočnický zápis, o němž Albl-Mikasová hovoří jako o integrální součásti procesu konsekutivního tlumočení, jelikož kvůli negativnímu vlivu tlumočení po větách se tato varianta konsekutivního tlumočení vyskytuje jen velmi vzácně (2007:14). Matyssek například včleňuje notaci do vlastního dělení procesu na:

1. Zuhören/Verstehen
2. Assimilation/Speichern (Gedächtnis-Notation)
3. Abrufen/Umsetzung in die Zielsprache⁶ (1989:23)

Podobné dělení na tři fáze je klasické (Albl-Mikasa 2007:14). Přesto i Déjean Le Féalová, která používá podobné rozdělení fází na „écouter“, „mémorisation“ a „réexpression“ (poslech, zapamatování, znovuvyřádění) uznává, že dané vysvětlení

není plně dostačující (1981:76, citováno v Albl-Mikasa 2007:14). S detailnějším popisem přichází Gran:

- a) Listening to the message expressed in words in the source language (SL);
- b) Analysing the meaning of what has been just heard and deciding what parts of the speech may be eliminated (unnecessary redundancies, unessential details), what will be stored in memory and what will be retained in the form of notes;
- c) Reproducing the speech by the reverse operation, i.e. by retrieving the original message and by expressing it with the syntactic microstructures and linguistic patterns of the target language (TL).⁷ (1990:360)

Jak bylo řečeno, notace působí jako opora paměti. Ani to ovšem dostatečně nevystihuje její podstatu a princip. Základního vymezení těchto dvou oblastí dosáhneme pomocí bližšího rozčlenění fází procesů ve spojitosti právě s notací.

2.1.1 Recepce

První fáze tlumočení je založena na náslechu výchozí informace ve zdrojovém jazyce (source language, SL). Kromě něj je důležité také „porozumění, které implikuje [...] aktivní charakter [náslechu]“. Při fázi přijímání informace „dochází nezřídka i k částečnému nevnímání“ informace, jež kompenzuje mechanismus prognózy, což je „schopnost [...] předvídat [...] obsah dalších jednotek textu“. Prognózu umožňuje pouze rámcová orientace v obsahové stránce vstupního projevu. V této fázi dochází k rozdělení informace na relevantní a méně závažné. Výsledkem první fáze je obsahová kostra daného informačního toku. V tomto stadiu má lingvistická reprezentace informací pouze sekundární charakter, jelikož tlumočníci se primárně zaměřují na již zmíněnou sémantickou složku, čímž předcházejí přetížení řešením různých dalších úkolů, např. okamžitého vyhledávání sémanticky odpovídajících ekvivalentů (Slouková 1984:22,23).

2.1.2 Převod

Po vnitřním ukotvení základní struktury projevu tak nastupuje sémantické zpracování, jež tvoří vlastní náplň převodu. Ten podpírají dva stěžejní pilíře: i) „stupeň aktivní znalosti cílového jazyka“ a ii) „schopnost operativně přiřazovat k sémantickým složkám [...] jejich ekvivalenty ve formě [cílového jazyka]“. V souvislosti s převodem ovšem vyvstává otázka, jakým způsobem se daný proces uskutečňuje. Slouková hovoří o „fázi vytváření promluvy, která předchází řeč vnější

a tvoří mezistupeň mezi komunikativní intencí mluvčího a její vlastní realizací“ (1984:23,24). Je tedy možné hovořit o vnější a vnitřní řeči. Benediktov (1974) zavádí pojem *vnitřní mluva* (viz také podkapitola 3.3), za což považuje spojovací článek právě mezi těmito dvěma řeči. Koncept vnitřní řeči se objevuje v jiných odvětvích, jako například psychologii (viz citace níže) či v lingvistice, kde je znám pod pojmem *linguistic competence*ⁱⁱⁱ.

Jazyk je spíše prostředkem vyjadřování myšlenek, pro něž subjekt často hledá vhodné vyjádření slovy. Myšlení je v tomto smyslu něčím specifickým a není totožné s *vnitřní řečí* [...]. (Nakonečný 2003:176; dodáno zdůraznění)

V této fázi analýzy není ovšem zahrnuto pouhé vnitřní pochopení výchozí informace, ale také subjektivní rozhodnutí o informacích, jež bude možné následně upravit, vynechat nebo popřípadě dodat v cílovém projevu. Z těchto uvedených údajů tedy zřetelně vyplývá, že „převod představuje centrální klíčovou fází celého procesu tlumočení (Slouková 1984:24).

Z hlediska zaměření této práce se budeme hlouběji zabývat právě touto fází, jelikož její důležitost spočívá právě v tom, že notace musí reflektovat vnitřní řeč tlumočnicka, potažmo jejím fyzickým stvárněním, spíše než jazyk jako lingvistický kód (viz podkapitola 4.1).

2.13 Reprodukce

Ve finální fázi dochází k reprodukci projevu, jež je charakteristická svou „definitivní restrukturací“ převáděné informace do její koncové podoby (Slouková 1984:24). Ve skutečnosti se však jedná o formulaci zcela nové informace, jíž je právě tlumočnick/tlumočnice odesílatelem.

Při reprodukci tlumočníci v mysli rekonstruují získané a zanalyzované informace, jejichž smysl následně převádějí pomocí vhodných slov. Je možné hovořit o transformaci hloubkových struktur na úroveň struktur povrchových (ibid:25).

Rozdělení procesu tlumočení na tři fáze není dáno přímou autonomií jednotlivých částí, jelikož ty „na sebe plynule navazují, částečně se překrývají a nedají se od sebe někdy ani oddělit“ (Slouková 1984:21). Z tohoto důvodu ne všichni autoři pokládají

ⁱⁱⁱ V protikladu k *linguistic performance*, jež je realizací této vnitřní řeči.

proces tlumočení za třífázový. Například Henderson hovoří o tom, že části a) a b) probíhají současně (1976:109). Z úhlu pohledu času tedy Gile (1991:21) rozděluje proces na dvě stadia:

Step one: listening, note-taking, memory operations
Step two: remembering, note-reading, production⁸

Těmito fázemi však komplexnost celého procesu není završena. Kromě analýzy výchozího projevu a jeho reprodukce v jiném jazyce se tlumočník usilovně věnuje také faktorům, které nemají spojitost pouze s větnou, ale také s nadvětnou analýzou, popřípadě extralingvistickou realitou.

[A]ttending to the message, concentrating on the task at hand, remembering the message, comprehending the meaning of the message, analysing the message, visualising it nonverbally, and reformulating the message in the target language⁹. (Santiago 2004 citováno v Kovaříková 2008:7)

Pro konsekutivní tlumočení s použitím notace je v rámci této myšlenky příznačné, že tlumočník nepracuje s informacemi, kterým porozuměl, ale které již v dostatečné míře analyzoval. Právě z tohoto důvodu bylo již od samého počátku zapovězeno využívání těsnopisu jako formy zápisu při konsekutivním tlumočení.

Z výše zmíněných citací vyplývá, že samotné pochopení a tedy „interpretace“ projevu ve zdrojovém jazyce probíhá v druhé fázi tlumočení. Právě na tu tedy zaměříme svou pozornost v převratné filozofii, se kterou přišla věhlasná spoluzakladatelka pařížské tlumočnické školy.

22 Interpretativní teorie

V polovině sedmdesátých let přichází se svou myšlenkou propagátorka tzv. „Pařížské školy“, zkušená konferenční tlumočnice a spoluzakladatelka francouzské tlumočnické školy ESIT (l'École supérieure de traduction et interpretation) Danica Seleskovitchová (1921-2001). Ta ve své filozofii, kterou popisuje ve vlastní publikaci *L'interprète dans les conférences internationales. Problèmes de langage et de communication*, prosazuje názor, že transformace v rámci jednotlivých jazyků nejsou založeny na přenosu samotných slov, ale myšlenek (Čeňková 2001:90nn). Právě z tohoto důvodu hovoříme o *interpretativní teorii* či o *teorii smyslu* (théorie du sens).

Seleskovitchová chápe tlumočení jako akt komunikace, jehož se tlumočnick aktivně zúčastňuje jako prvek analyzující informace výchozího sdělení. I v tomto pojetí se proces tlumočení rozděluje do tří fází, jež se však do nemalé míry odklánějí od výše uvedeného modelu (viz podkapitola 2.1):

- a) Hören [...] und Verstehen der Aussage durch Analyse und Exegese,
- b) sofortige Vergessen des Signifikanten,
- c) Produktion eines neuen Signifikanten.¹⁰ (Seleskovitch 1988:8)

Seleskovitchová ve své teorii vychází ze čtyř postulátů, a to že tlumočnick musí na špičkové úrovni ovládat svůj i) rodný i ii) cizí jazyk, musí mít iii) rozsáhlé informace o tlumočené problematice a všeobecném dění a iv) nezbytné znalosti metodiky tlumočení. Právě z důvodu posledního zmíněného pilíře se ovšem interpretativní teorie do nemalé míry odklání od ostatních přístupů, „as it posits that methodologically the process of translating requires an understanding of *sense* (language meaning + cognitive components) and a formulation of the translation on the basis of the synecdoche principle¹¹“ (Choi 2003:2).

Na základě modelu Danicy Seleskovitchové tak můžeme celý tlumočnický proces rozdělit do tří fází: verbální-neverbální-verbální. V první, verbální fázi dochází ke spojení lingvistických elementů s již osvojenou extralingvistickou realitou, čímž se aktivuje kognitivní paměť. V druhé, neverbální fázi koncepty ztrácejí svou verbální formu, podstupují *deverbalizaci*, a následně se transformují do podoby smyslu. Ve třetí, verbální fázi dochází ke spontánní přirozené, idiomatické jazykové reprodukci deverbalizované informace (ibid). Z těchto fází lze vyvodit, že tlumočnicki prakticky pouze analyticky extrahují smysl výpovědi, jenž se ovšem liší od samotné formy vyřčeného projevu. V této souvislosti pracuje Seleskovitchová s dvěma pojmy, kdy *signification* označuje význam vyřčeného projevu a *sens* jeho smysl.

Stěžejní myšlenkou teorie je již zmíněná *deverbalizace*. Tímto termínem se označuje odpoutání se od lingvistického konceptu lexému a jeho pochopení v rámci sémantického konceptu. Seleskovitchová tedy pracuje s ideou, že k pochopení informací dochází nezávisle bez ohledu na jazyk.

[*S*]ense is non-verbal, not only because the cognitive addition remains unvoiced, but also because sense as a whole is dissociated from any language form in cognitive memory as soon as it has been found¹². (Seleskovitch 1978:336)

[...] the translation process appears to be not a direct conversion of the linguistic meaning of the source language to the target language but a conversion from source language to sense, the intermediate link being non-verbal thought which, once consciously grasped, can then be expressed in any language regardless of the words used in the original language¹³. (Seleskovitch, citováno v Macintosh 1985)

Pod pojmem *jazyk* se tedy z tohoto úhlu pohledu rozumí pouze systém symbolů, které reprezentují lexikální elementy jednotlivých kultur.

[T]he claim that a paper is “French” or “English” is inaccurate. [...] [T]he graphic signs the paper carries are not *meanings*, but rather *symbols*. The meanings of those symbols are in the reader’s or listener’s mind. [...] [T]he reading activity [...] requires 1) a text composed of signs by an author, and 2) a reader who assigns meanings to those signs¹⁴. (Choi 2003:2)

Deverbalizace, tedy vnitřní pochopení smyslu konceptu, je pojem skloňovaný v rámci této teorie ve všech pádech. Tento termín je založený na rozdílu mezi významovou složkou (*signifiant*) a smyslovou složkou (*signifié*) téže lexikální jednotky. Existují však také pojmy, u nichž jsou obě tyto složky naprosto identické. Takovéto pojmy nelze deverbalizovat, je nutné je *transkódovat*.

Transcodage [...] Opération qui a pour but de transposer d’une langue à une autre tout mot ou toute expression pour lesquels il existe des correspondances établies¹⁵. (Cormier 1985:358)

Transkódy jsou zpravidla pojmy, které mají v jednotlivých jazycích pouze jediný význam. Typickým příkladem jsou číslovky, které je nutné mezi jednotlivými jazyky transponovat, nikoliv interpretovat (*traduction linguistique*). Důležitým rysem transkódů je jejich neodvoditelnost z kontextu, typickým rysem, že se neliší jejich významová (*signifiant*) a sémantická složka (*signifié*), což jsou důvody, proč tyto pojmy více zatěžují tlumočnickovu paměť, která však slouží pouze jako krátkodobé uložení informací (Čeňková 2001). Pro pochopení rozdílů v tlumočení informací interpretovatelných a neinterpretovatelných je vhodné zaměřit se také na samotnou paměť a principy jejího fungování během tlumočnického procesu.

3. Paměť

V souvislosti s jakýmkoli modelem procesu tlumočení je klíčovým podpůrným elementem paměť. Ta během fáze recepce hraje podstatnou a nenahraditelnou roli. Pro účely tlumočení je ovšem také zapotřebí definovat způsob, jakým se teoretické tlumočení, psychologové a další odborníci domnívají, že tato neuropsychická dispozice funguje a pracuje.

3.1 Definice paměti

V první řadě je zapotřebí ji vhodně definovat. Nakonečně dává k dispozici dvě definice paměti. Všeobecně se podle něj jedná o „schopnost a proces uchovávat, organizovat a používat zkušenost“ (2003:216). Z pohledu tlumočení za zkušenost v tomto případě není možné považovat vyslechnutí samotného vstupního materiálu, který je následně určen k cizojazyčné reformulaci. Touto definicí se tedy konsoliduje názor, že tlumočení je do nemalé míry založeno na práci s informacemi, které mají tlumočníci uloženy v pamětních skladech již před samotným tlumočnickým výkonem. Tentýž autor zároveň přichází s dalším, poněkud užším vymezením téhož pojmu, kdy paměť považuje také za „vědomé vybavování informací“ (ibid). Druhá definice se blíží více chápání procesu tlumočení v očích veřejnosti, což podporují občasné reakce posluchačů, jako „[y]ou must have extraordinary memory“ (Bowen and Bowen 1984:17). Podobné názory nicméně jen povrchně reflektují produkt konsekutivního tlumočení, který ovšem z pohledu psychologie, nikoliv pouze komunikace, není ničím jiným než předáním smyslu informace, se kterým tlumočníci po celou dobu pracují. Z pohledu kognitivní percepce totiž platí, že „although it is very difficult to remember a large number of *words*, it is not so difficult to remember a series of *ideas*¹⁶“ (Garretson 1981 citováno v Nolan 2005:294). Samotné tlumočení, tedy interpretace, zdrojového projevu, začíná již v okamžiku jeho pronášení. V tento moment však dochází k interpretaci individuální, kdy nejen tlumočník jako posluchač přiděluje jednotlivých slovům jejich význam, nicméně až poté, co přesně obrácený postup volí řečník.

Jazyk je obvykle nahlížen jen jako prostředek komunikace, ve skutečnosti je však funkce jazyka dvojitá: slouží jako prostředek komunikace a také jako prostředek myšlení, resp. vyjádření myšleného. (Nakonečný 2003:176)

Tlumočníci jsou ale ve své roli velice znevýhodněni, jelikož projevu musejí nejen porozumět objektivně, ale zároveň jej reprodukovat, což se diametrálně liší od klasické situace, kdy „details always add up to a total picture and, subsequently, subtotals will be wiped out if no longer needed for understanding¹⁷“ (Lang 2010).

Psychologové popsali paměť jak v rámci uskupení, tak kapacity a operací: zpracování, uchování, poznání a vybavení. Z hlediska tlumočení je vhodné zmínit dvě teorie, které mají pro tlumočnictví velký význam.

3.2 Délka uchování informace

V rámci délky uchování informace vzniká na základě poznatků Atkinsona a Schiffrina (1968) tříložkový strukturální model paměti (*multiple-storage theory*, Lang 2010), který pracuje s předpokladem, že paměť sestává ze tří pamětních skladů a informace dle její subjektivní důležitosti prochází či neprochází jednotlivými sklady.

Tím prvním je *senzorická paměť* (sensory store). V ní se pamětní stopy, neboli *engramy*, vytvářejí pomocí sluchových a zrakových vjemů. V této paměti se informace udržují pouze po dobu velmi krátkou, zpravidla se hovoří o přibližně dvou vteřinách (Nakonečný 2003), akustická informace je nicméně zachycena na dobu delší než optická (Baddeley 1982:19, citováno v Nakonečný 2003).

Důležité informace se následně přesouvají do *krátkodobé paměti* (short-term memory store). Ta je založena na vizuálním, ale rovněž i sémantickém kódování informací, jež se v tomto skladu uchovávají přibližně po dobu třiceti vteřin. Počet položek, které se v krátkodobé, občas také nazývané *pracovní*, paměti uchovávají, by ovšem pro kvalitní reprodukci neměl překročit určitý limit. Tento limit je dán počtem položek, které se pohybují v rozmezí 7 ± 2 jednotky (Nakonečný 2003 hovoří o 5-7 jednotkách). Tyto jednotky, v angličtině nazývané *chunks* či *clusters*, nemusejí být pouze samostatná slova, čísla apod., ale i jejich uskupení. Jakmile se ovšem daný limit přesáhne, ztěžuje se zapamatování, prodlužuje se délka jejich vybavování (*retence*) a samotná produkce může být zatížena chybami (Nakonečný 2003).

Informace, které jsou pro danou osobu jakkoli význačné, následně putují do *dlouhodobé paměti* (long-term memory store). V této paměti se uplatňuje v první řadě kódování na základě smyslu významů. Engramy se zde uchovávají takřka neomezeně dlouho (ibid) a teoreticky má tato paměť neomezenou kapacitu (Lang 2010).

Dlouhodobá paměť sestává ze tří složek: i) epizodické, v níž se uchovávají události; ii) sémantické, kterou označujeme za jakýsi „duchovní slovník“ abstraktního vědění (Nakonečný 2003); iii) procedurální, kde jsou uloženy vzorce pro provádění různých činností. Používají se zde dvě formy kódování, ikonické a verbální. Neuronovou reprezentací dlouhodobé paměti jsou tedy obrazy a slova (ibid).

33 Způsob uchování informace

Výše uvedený model však pouze povrchem vysvětluje způsob fungování paměti, a z tohoto důvodu přicházejí v roce 1974 psychologové Baddeley a Hitch se svou teorií, jíž nazývají teorií pracovní paměti (*working memory theory*).

V tomto modelu „systém pozornosti kontroluje a koordinuje řadu dílčích subsystémů“ (Buřilová 2009:19, upraveno). Tuto složku nazýváme *centrální výkonnostní složka* (*central executive*), jež slouží jako most mezi dalšími dvěma, respektive třemi subsystémy. *Fonologická smyčka* (*phonological loop*), která pracuje „s informacemi mluveného charakteru. Přehrává niternou řeč tak, aby akustická informace nevyhasla. Bez opakování akustická informace vyhasíná asi do dvou sekund. Přehrávání niterné řeči se týká jak akustického opakování informace, tak pochopení významu slov“ (ibid). Tato teorie byla ověřena výzkumem, kdy si pokusné subjekty měly pamatovat sérii nahodilých čísel. Byly schopny si vybavit pouze tolik slov, kolik dokázaly nahlas přečíst během dvou vteřin. Tudíž si dokážeme zapamatovat větší množství krátkých slov než delších (Lang 2010). *Vizuospaciální náčrtník* (*visuo-spatial sketch pad*) uchovává vizuální a prostorové informace a aktivuje se v momentě, kdy uchováváme a zpracováváme prostorové (odhad vzdálenosti) či vizuální informace. Původně tato teorie sestávala ze zmíněných třech složek. Jelikož však existují jisté jevy, které se těmito třemi složkami nedají plně vysvětlit, je posléze model obohacen o čtvrtou složku, *episodic buffer*^{iv}, jež je rovněž podřízena centrální výkonnostní složce a „má za úkol spojovat informace napříč všemi oblastmi a vytvářet integrované jednotky z vizuálních, verbálních a prostorových informací a jejich časové posloupnosti. Příkladem jejího fungování je paměť pro příběhy“ (Buřilová 2009:20).

^{iv} V češtině se dosud hojně pracuje pouze s 3složkovým modelem paměti, proto tento prvek nemá dosud v českém jazyce zavedený název

4 Notace jako technika

Projevy řečníků nevznikají nahodile, musí je podírat pevná struktura. Na stejném základě by měla být vystavěna také tlumočnická notace. Jelikož není vhodné z jednotlivých projevů pouze nahodile vypisovat slova, jež tlumočníci zaslechli, je důležité, aby notace měla své pevné základy. I tyto základy se mohou u jednotlivých tlumočnicků lišit, nicméně je třeba si je určit a dodržovat je. Právě z tohoto důvodu je záhodno hovořit o notaci jako o specifické technice, která by v ideálním případě měla tlumočnickům dopomoci ke kvalitní reformulaci smyslu výchozího projevu.

4.1 Technika produkce smyslu

Na notaci je možno pohlížet ze dvou směrů, přičemž tím prvním a primárním je její účel jako prostředek opory paměti. V tomto ohledu panuje mezi všemi autory jasná shoda – „unanimité“, jak tuto souhlasnost označuje Seleskovitchová (1975:70). V souvislosti s pojmem *smysl* však vyvstává množství otázek, souvisejících s jazykovým ztvárněním abstraktní povahy smyslu, jež dosud nebyly jednoznačně zodpovězeny.

[...] this raises the question as to how the information extracted in the process is transmitted via the interim phase of note-taking to target text production. In the pre-cognitive view, under which note-taking is some kind of memory-supporting *technique*, the answers remain inconclusive due to an unclear conception of the underlying relationship between sense and its linguistic representation¹⁸. (Albl-Mikasa 2008:197)

Prvotní obtíží je vůbec definice samotného pojmu *smysl*^v, a to vzdor skutečnosti, že se s tímto výrazem hlavně studenti tlumočení setkávají velmi často (Gillies 2005:35). Tento pojem však není původcem nejasných odpovědí pouze v oblasti translologie. Mezi další odborníky, jež se touto problematikou zabírají, patří psychologové.

Nicméně myšlení má také nonverbální obrazově názornou (vizuální) formu a je to zřejmě specifický proces, který používá vnitřní řeči k formulaci dílčích a konečných výsledků; myšlenka jde před slovy. Slovem nebo více slovy jsou vyjadřovány pojmy, s nimiž operuje logické myšlení, ale kognitivní obsah pojmu je opět něčím specifickým. Jazyk [...] je pak prostředkem vyjadřování myšlenek, ale ty mohou být vyjadřovány i matematickými, chemickými a jinými symboly. (Nakonečný 2003:176)

^v V anglickém jazyce se setkáváme s pojmy *idea* a *sense* (Albl-Mikasa 2008:198)

Z pohledu samotné aplikace tlumočnického zápisu je nicméně relevantní spíše způsob, jak dané informace skutečně fyzicky ztvárnit. V přístupu k této problematice se různí filozofie jednotlivých autorů a škol.

Heinz Matyssek je spjatý s tzv. Heidelberskou školou. Jako jediný teoretik tlumočení v oblasti zápisu prosazoval techniku, která je naprosto nezávislá na jazyce. Svou myšlenku demonstruje ve své publikaci *Handbuch der Notizentechnik – ein Weg zur sprachunabhängigen Notation* (1989). Vlastní pojetí notace zakládá na komplexním používání symbolů, kdy z jednoduchých symbolů vznikají symboly složitější. Celý systém je vystaven na zákonitostech německého jazyka. Pod pojmem „symbol“ Matyssek nechápe pouze nejrůznější piktogramy a značky, ale také krátká slůvka. Použití právě této techniky obhájuje tím, že tlumočníci se nemusejí držet přímo zapsaných slov, a tak mohou ze symbolu snáze formulovat své myšlenky (Čeňková 2008).

V souvislosti s touto idejí je vhodné zmínit identický názor, který formuluje Chmielová:

[I]t is easier [...] to produce the correct target language equivalent on the basis of a language-free symbol than on the basis of a source language word abbreviation¹⁹. (2010:235)

Matyssek usiluje o maximální možné odloučení se od jazyka. Přesto i on nakonec připouští, že plné osvobození se od lingvistických struktur není zcela realistické, jelikož „[d]er Dolmetscher wird also, dem Ideal der vollen „Sprachlosigkeit“ seiner Notation anhängend, immer wieder zur Sprache zurückkehren müssen²⁰“ (1989:133). S podobným názorem přichází také Kirchhoffová, která je jedinou autorkou, jež hovoří o poznámkách jako o „notation language“ (citováno v Albl-Mikasa 2008:200):

Ein von jeder natürlichen Sprache unabhängiges Notationssystem aufbauen zu wollen, ist unrealistisch, weil eine Abstraktionsstufe gesucht werden müßte, die den Rang einer Universalsprache hätte. Wenn wir die Funktion der Notationsprache richtig deuten und die Leistungsfähigkeit unserer Notationsbelege richtig einschätzen, ist ein sprachfreies Notationssystem auch unnötig, den was wir in der Notationspraxis brauchen ist ein *gemeinsames* Bezugssystem für zwei verschiedene natürliche Sprachen²¹. (1979:125)

Jako typický rys notace se ovšem různé druhy symbolů určují (Albl-Mikasa 2007). Mezi jednotlivými autory však nepanuje jasná shoda v tom, zdali symboly nepoužívat či používat, popřípadě v jaké míře. Podle studie Damové (2004b)

nicméně tlumočníci používají symboly s velkou oblibou. To je pochopitelné ze dvou důvodů. Symboly zpravidla nejsou založeny na jazycích, „sind unabhängig von der Sprachkombination einsetzbar“ (jsou použitelné bez ohledu na jazykovou kombinaci, Ahrens 2002:3), a tudíž při dosažení určitého návyku a stupně osvojení individuálních symbolů se kódování notace značně usnadňuje. Navíc symboly obvykle z důvodu časové úspornosti sestávají pouze z malého množství tahů (dodat), existuje tak zjevná korelace mezi kvantitou symbolů a kvantitou poznámek, důsledkem čehož si jsou tlumočníci při používání symbolů schopni zapsat více informací, což se může pozitivně odrazit na jejich výkonu. (Dam 2004). I přesto je třeba mít neustále na paměti, že

Es ist falsch zu glauben, nur mit Symbolen könne man richtig notieren, auch wenn einige Werke zur NT den Anschein von Vokabellisten erwecken und sich leider nur in begrenztem Maße mit den Prinzipien der NT im Allgemeinen auseinandersetzen²². (Ahrens 2002:3)

Jednoznačnou výhodou symbolů je, že tlumočnické upozorňují na koncepty, jež byly již uloženy do paměti. Spíše než jednotlivá slova reprezentují obsah samotného sdělení (Ahrens 2002). Jde nicméně také o to, aby symbol byl založen na jistých prostých pravidlech, měl by být zřejmý, obrazný, a ekonomický z hlediska psaní^{vi}:

Je klarer ein Symbol ist, um so besser ruft es den gespeicherten Textinhalt ab. Je bildhafter ein Symbol ist, um so besser regt es Konzepte im Gedächtnis an, nicht Wörter. Je ökonomischer ein Symbol ist, um so mehr Kapazitäten hat der Dolmetscher für das Textverstehen frei²³. (Ahrens 2002:4)

Do jisté míry však tomuto názoru oponují Bowenová a Bowen, kteří tvrdí, že není důvod rostoucí květinu (pro zemědělství), když můžeme snadno použít zkratku „ag“ (1984:22). I takováto zkratka může být považována za druh symbolu, jež stimuluje paměť, i když se jedná v zásadě o symbol v podobě grafému. Je však nutno říci, že notace je v první řadě variantou textu.

42 Notace jako nosič textu

Přestože je smysl zpracováván pomocí mentálních, neverbálních procesů, celý tlumočnický výkon musí být následně předán zpět do jazykové podoby. Tlumočníci se takto musejí vždy navracet přímo k jazykově předávané informaci, a tím „notation

^{vi} Ahrensová (2002) hovoří o tom, že pokud je při daném zápisu třeba psací nástroj zvednout od papíru více než 3-4krát, není symbol dostatečně praktický.

product is [...] a text“ (Albl-Mikasa 2008:211). Jelikož se jedná o techniku poznámek, nežádka panuje názor, že tlumočnický zápis je variantou těsnopisu. I v tomto případě můžeme hovořit o rozdílech na dvou úrovních. První úroveň může být opět generalizována pojmem *smysl*, neboli analýza. Pro konsekutivní tlumočení s použitím notace je v rámci této myšlenky příznačné, že tlumočníci nepracují s informacemi, kterým porozuměli, ale ze kterých již v dostatečné míře extrahovali smysl. Právě z tohoto důvodu bylo již od samého počátku využívání těsnopisu pro účely notace konsekutivního tlumočení zapovězeno, jelikož ten slouží pouze jako prostředek zapisování slyšeného.

[T]lumočníci nestenografují, protože při těsnopisu jsou vnímána jednotlivá slova a ne jejich smysl. Analýzu projevu by v takovém případě tlumočníci prováděli až při vlastním převodu textu, a ne při jeho recepci, takže by vlastně netlumočili, ale dělali jakýsi ústní překlad. (Čeňková 2001:93)

La sténographie se révèle donc effectivement trop lente pour l'interprétation, car elle ne fixerait pas une compréhension essentiellement non verbale mais un text dont le sens resterait à saisir²⁴. (Seleskovitch 1975:138)

Druhá úroveň může být zevšeobecněna pojmem *forma*. Tlumočení jako takové je definováno jako způsob komunikace, a z tohoto důvodu se z ohledu neverbální komunikace klade nemalý důraz na oční kontakt. Čtení těsnopisných vázaných znaků nicméně tento oční kontakt znemožňuje, čímž výrazně omezuje efektivitu aktu, kdy se z komunikace informací stává spíše jejich předávání formou tlumočení z listu.

Obecně řečeno plní těsnopis funkci transkriptu. Z hlediska zatížení paměti tedy nedochází k zatížení krátkodobé paměti, ale pouze k okamžitému uvolnění veškeré kapacity operativní paměti, v níž se prvky uchovávají pouze po dobu několika málo vteřin (viz podkapitola 3.2). Jako jiná forma poznámek slouží běžně užívané zápisky, pořizované během univerzitních přednášek či firemních zasedání. Ty zpravidla plní dvě funkce:

Individuals normally take notes with either or both of two aims in mind. First, notes provide a means of reproducing and storing knowledge for later consultation. Secondly, notes may contribute in a relatively distinct manner to the individual's acquisition of personal knowledge, in other words, his or her learning²⁵. (Howe 1975 in Ilg & Lederer 1996:83)

Takovéto poznámky nicméně bývají obvykle založeny pouze na povrchovém rozpoznávání kusých informací a jsou prosty znaku typického pro tlumočnický zápis, tedy hlubší analýzy. Kromě tohoto faktoru je pro tlumočnický zápis stěžejní také

situační kontext. Tato forma zápisu je totiž silně závislá právě na daném komunikativním aktu, kdy bez této nadtextové reality ztácejí poznámky jakýkoli smysl. Tato extrémní vázanost na kontext zároveň umožňuje, aby i útržkovitost jednotlivých lexikálních, syntaktických a pragmatických prvků vyvolala v paměti tlumočnicků kýžený efekt podpory paměti (Albl-Mikasa 2008).

Pouze z úhlu pohledu samotného textu určuje tatáž autorka tři specifika, která jsou pro tlumočnickou notaci charakteristická. V první řadě hovoří o tom, že zápis má „highly reduced or even *fragmentary* and incomplete nature and typically contains *pictographic* and iconic signs and *non-linear* structuring principles²⁶“. Jako druhý bod zmiňuje solipsistické pojetí zápisu, jelikož ten slouží pouze jako prostředek okamžité komunikace mezi recipientem textu a zároveň i jeho producentem, tedy tlumočnickem samotným / tlumočnicí samotnou. Za třetí píše o „extreme case of intertextuality²⁷“, pod níž míní, že samotnou textovou reprezentaci jsou tlumočníci schopni chápat pouze s předchozími nabytými mentálními reprezentacemi zdrojového textu (2008:211).

Vzdor těmto vyčnívajícím vlastnostem je notace pouze entitou, jež nese znaky a atributy běžného textu, jako *delimitaci* a *sekvencialitu* (ibid:212), což znamená, že každý takovýto text má jasné vyznačený začátek i konec. Veškeré prvky souvisejí s reprezentacemi lexikálních jednotek, kdy je možné se navrátit zpět k na počátku této kapitoly zmíněnému těsnopisu. Ten se sice nedoporučuje využívat, je v něm přesto možné nacházet jistou inspiraci. Touto inspirací myslí Ilg & Lambertová „consonantic techniques“ (1996:78), o nichž hovoří a jež doporučují i další autoři (Lang 2010, Rozan 1956, Gilles). Jedná se o princip, při němž se z jednotlivých slov zapisují pouze ty hlásky, jež nesou nejvyšší sémantickou hodnotu, tedy souhlásky, s výjimkou samohlásek stojících v čele jednotlivých slov.

Principiálně ovšem není notace založena pouze na jednotlivých slovech. Gillies doporučuje širší, globální chápání textu, které nazývá *macro-thinking*.

Whereas words, expressions and ideas are part of the micro-level, the structure, framework and way the speech is built up form the macro-level. (2005:8)

Uvádí dva příklady chápání a značení textu v širších souvislostech. Prvním z nich jsou *structure maps*, kdy nedefinujeme obsah jednotlivých logických úseků, ale jejich funkci, kterou ve struktuře daného textu plní. Druhým příkladem jsou *mini-*

-*summaries*, kdy se taktéž pracuje s logickými úseky textu, ale jejich význam definujeme pomocí krátkých souhrnů.^{vii}

Velmi důrazně se vyzdvihuje také úloha struktury v notaci. Autoři jako Gillies (2005) či Herbert (1952) doporučují segmentaci podle hlavních syntaktických větných prvků. Bowen a Bowenová navíc explicitně vyzdvihují i úlohu prázdných míst: „It is important to use space instead of writing²⁸“ (1984:23; odebráno zdůraznění). Tutéž myšlenku dokládá i Gillies, který hovoří o tom, že pouhá přítomnost strukturálního prvku dokáže stimulovat paměť (2005:109).

5. Prvky

Autoři a zastánci vlastních filozofií zpravidla zdůrazňovali do různé míry použití v zásadě tří aspektů, které blíže specifikuje Albl-Mikasová (2007). Jimi jsou i) jazyk samotného tlumočnického zápisu, ii) symboly, které překlenují rámec jazyka a iii) nezávislost notace na jazyce.

V rámci problematiky *jazykového kódu* můžeme hovořit o čtyřech rozdílných přístupech. Ilg (1988) doporučuje pracovat výhradně s výchozím jazykem. Tato strategie je založena na myšlence zachycení jednotlivých dílčích povrchových struktur daného projevu ve výchozím jazyce, jež se následně reprodukují v jazyce cílovém. Herbert (1952) je zastáncem myšlenky přesně opačné, a tedy pracovat z důvodu osvobození se od lingvistických interferencí výchozího jazyka pouze s jazykem cílovým (předpokládá ovšem, že cílovým jazykem je rodný jazyk). Dále autoři jako Seleskovitchová (1975) či Kirchhoffová (1979) doporučují kombinaci zdrojového a cílového jazyka. Tím dochází k jakési ekonomičnosti jazyka notace, kdy si tlumočníci mohou z jednotlivých jazyků vybírat krátká slova či si zapisovat slova, jež přijdou tlumočnickům na mysl jako první. Matyssek (1989) zdůrazňuje úlohu rodného jazyka, jež mají tlumočníci osvojen nejlépe, jelikož vyrůstali v daném jazykovém prostředí.

I v přístupu k symbolům se názory teoretiků i praktiků tlumočení do menší či větší míry liší. Zastáncem maximálního používání symbolů je Heinz Matyssek (zdroj), který se snaží o maximální oproštění se od jazykových struktur za účelem koncentrace na smysl, nikoliv na slova. Sám však uznává, že jelikož se tlumočníci navracejí vždy zpět k jazykovým strukturám, není toto osvobození reálné (viz).

^{vii} Ze čtyř cvičení, které Gillies zmiňuje, autor této práce uvádí pouze dvě.

Odpůrci Matyssekovy doktríny argumentují tím, že v přílišném množství symbolů se mohou při jejich nedostatečném osvojení tlumočníci snadno ztrácet a namísto soustředění se na smysl výpovědi pátrají po vhodném napsání toho či onoho symbolu (viz). Používání symbolů, ale v určité limitované míře, doporučuje Jean-Francois Rozan (1956), který ve svém systému sám pracoval s dvaceti hojně užívanými symboly. Podobnou myšlenku, avšak s vyšším, byť ne zcela specifikovaným množstvím symbolů, zastávají také např. Ilg a Lambertová (1996). Výhradně proti používání symbolů se staví Seleskovitchová (1975), která si stojí za myšlenkou používat slova, jež ovšem právě v této roli použitím deverbilizace (viz podkapitola 2.2) reprezentují smysl.

A právě na tom, že tlumočnický zápis má reprezentovat, potažmo přenášet či nést smysl celého projevu, se shodují všichni autoři. Jean Herbert (1952) o tomto píše již ve své první vůbec vydané příručce pro tlumočnický (viz zdroje), kde hovoří o nezávislosti na povrchových jazykových strukturách s důrazem na transfer smyslu. Rozan obhajuje myšlenku zapisování myšlenky v kontrastu se samotným slovem (1956), kdy má být notace navíc použitelná napříč různými jazyky. Tyto nadčasové myšlenky si udržují svou aktuálnost až do dnešních dní, kdy i Gillies (2005) či Jones (1998) doporučují zaměřovat se na smysl, obzvláště při složitých pasážích, kdy je záhodno „[n]ote the simple for the complicated²⁹“ (Gillies 2005:115).

U notace je již od samotného počátku zpravidla individualita. Příručky slouží spíše jako metodická doporučení. V souvislosti s tímto aspektem notace je důležité zmínit Kirchoffovou (1979), která jako jediná autorka hovoří o notaci jako o „řeči notace“, jež se řídí vlastními zásadami. Touto problematikou se také zabývá Albl-Mikasová (2007), kde k notaci přistupuje jako k řeči i k aparátu poznámek.

Notace by měla být stejným způsobem používána pro všechny pracovní jazyky. U začínajících studentů, kteří si ovšem doposud osvojují praktické využití této techniky, však je možné očekávat jisté nesrovnalosti v používání. V praktické části této práce se zabýváme těmito nesrovnalostmi a pokoušíme se definovat, ve kterých aspektech se liší tlumočnický zápis při tlumočení z aktivního cizího jazyka a do aktivního cizího jazyka.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V této části se zaměřujeme na empirický výzkum, v rámci nějž se pokoušíme u studentů tlumočnictví definovat rozdílné prvky tlumočnického zápisu při tlumočení z různých aktivních jazyků, a to češtiny jako jazyka A a angličtiny jako jazyka B. Účelem této práce bylo ověřit hypotézy, které souvisely s úrovní analýzy rodného a cizího cizího jazyka a její fyzickou reprezentací.

Autor této práce zastává názor, že při tlumočení z aktivního cizího jazyka se budou subjekty zaměřovat spíše na produkt jazykového sdělení, spíše než jeho vnitřní význam. Z hlediska *reprezentace smyslu* tak může docházet ke ztvárnění spíše povrchových, tedy lingvistických struktur. První hypotéza této práce tedy zní, že „subjekty neprovedou dostatečnou analýzu zdrojového projevu z pracovního jazyka B. Z tohoto důvodu tedy bude notace reflektovat lexikální, spíše než sémantické elementy sdělení“, což kontrastuje s Rozanovým „Note the idea and not the word“ (1956).

Jak již bylo řečeno, zápis slouží jako jakási externí paměť, a z tohoto důvodu hloubka analýzy také úzce souvisí *s formou* daných poznámek. V rámci druhé hypotézy je tudíž možné předpokládat, že i v této oblasti nebudou strukturální aspekty notace plně sjednoceny a že „budou do značné míry ovlivněny syntaktickými aspekty výchozího sdělení, více než syntaktickými aspekty metajazyka, a to u obou pracovních jazyků, tedy A i B, tedy že nebude dodržena jednotná struktura“, již doporučují autoři literatury (Jones 1998, Gillies 2005, Rozan 1956, viz zdroje).

6. Metoda

6.1 Subjekty

Experimentu se zúčastnilo dvacet studentů oboru tlumočnictví. Všechny subjekty studují jazykovou kombinaci, kdy mají český jazyk jako svůj aktivní rodný jazyk (jazyk A) a anglický jazyk jako svůj aktivní cizí jazyk (jazyk B). Při této jazykové kombinaci se předpokládá, že subjekty mají výbornou úroveň porozumění obou jazyků, přesto je z hlediska porozumění považován i aktivní cizí jazyk za jazyk

pasivní (Adams 2002), což může mít jistý vliv na porozumění, například na jemné nuance jazyka.

Všichni studenti navštěvují úvodní seminář konsekutivního tlumočení. V okamžiku průběhu experimentu mají za sebou kognitivní fázi, a nacházejí se tedy v asociativní fázi, kdy se snaží do praxe uvádět teoretické znalosti. Zároveň s tím formou pokusu a omylu zkoušejí, jaká technika jim nejvíce vyhovuje, a experimentují nejen s prvky notace, jež se snaží využívat co nejefektivnějším a nejekonomičtějším způsobem, ale také zjišťují, jaké množství informací jsou schopni udržet v paměti (viz Alexieva 1994:199).

6.2 Materiál

Tlumočený materiál sestával ze dvou autentických projevů (viz přílohy). Oba byly tematicky zaměřené na stejnou oblast, důvodem tohoto byla vágní simulace situačního kontextu, kdy oba přednášející na sebe vzájemně odkazují v úvodu/závěru daných projevů. Kromě extralingvistické reality byly zvoleny pro oba projevy i paralelní strukturální aspekty, jež jsou typické pro podobné tlumočené projevy, jako jsou výčty, řečnické otázky, vsuvky. Tyto aspekty byly do projevů začleněny pro možné srovnání verzí notace a následné zjištění adaptací totožných, podobných či různých strategií při dekódování (recepce) a kódování (produkce notace) projevu.

6.3 Experimentální kontext

Výzkum probíhal v jazykové laboratoři, kde byly přítomny v tutéž dobu všechny subjekty. Dosáhlo se tak naprosto rovných podmínek, co se týče akustiky, rychlosti čtení a podobně. Projev byl čtený běžnou rychlostí, pohybující se v rozmezí 120-140 slov za minutu. Pro dosažení stejného výkonu všech subjektů jako při běžné tlumočnické situaci byl po přečtení každého projevu vybrán jeden subjekt, jež jej celý přetlumočil do cílového jazyka. (Tlumočnick byl v obou případech zvolen až po přečtení daného projevu.)

7. Výsledky

Získaný empirický výstup porovnáваме ve třech kategoriích, jež byly zmíněny v předešlé části práce (viz kapitola 5). V jednotlivých oblastech se pokoušíme nalézt

rozdíly při produkci notace při recepci rodného jazyka a aktivního cizího jazyka, které se snažíme připodobnit k již existujícím empirickým pracím.

7.1 Jazykový kód

Během vyhodnocování experimentu se složky zkoumaných tlumočnických zápisů rozdělovaly z hlediska jejich fyzického ztvárnění do čtyř kategorií. První dvě skupiny tvoří lexémy podle závislosti na jazykovém kódu. Pro upřesnění definice v tomto kontextu byla za jazykové jednotky považována nejen celá slova jednoznačně pocházející z jednotlivých jazyků, ale také jednotky, které byly kráceny (*clipping*), jako například „entert“ pro pojem *entertainment*, „comp“ pro *companies*, „poz“ pro *pozornost* apod. Jako jednotky, které náleží k určitému jazykovému systému, byly rovněž považovány transkódy, které nesly silně jazykově příznakové morfologické implikátory, jako „20th“ (v protikladu k „20“, jež zapadá do třetí kategorie, jež tvoří právě prvky transkódů).

V obou textech byly nicméně použity výrazy, které nelze bezprostředně zařadit ani do jedné z jazykových oblastí. Hovoříme zde o transkódech, které jsou zmíněny v teoretické části této práce (viz podkapitola 2.2). Do této kategorie byly zařazeny jazykově nepříznačné číselné údaje, pojmy jako *astroturfing* či *guerilla marketing*, jména (*Jiří Padevět*, *Jay Conrad Levinson*) a názvy (např. *Praha*). Seleskovitchová hovoří i o výčtech jako o pojmech, které nelze odvodit pomocí smyslu (viz podkapitola 2.2), v této práci ovšem výčty hodnotíme na základě jejich příslušnosti k jazykovému kódu.

Jelikož se tato práce zabývá rozdílnými aspekty, vyvstává konkrétně v této oblasti problém dělení. K dané problematice lze totiž přistupovat objektivním způsobem, tedy z úhlu pohledu jazyka zdrojového a cílového, či více subjektivním způsobem, tedy nahlížet na dané jazyky jako na aktivní rodný jazyk a aktivní cizí jazyk.

Toto dělení založíme na práci Helle V. Damové (2004), jejíž případová studie doporučuje spíše dělení podle jazykové kombinace tlumočnicků, tedy dělení v této práci nazývané subjektivní. V rámci problematiky rozdílů použití jazyka, potažmo dominantního použití jazyka je možné subjekty rozdělit do třech skupin, potažmo dvou skupin (příčemž jedna skupina sestává ze dvou podskupin^{viii}).

^{viii} Toto dělení používáme pro silně omezený počet členů v druhé skupině.

První, drtivě většinou, skupinu tvoří subjekty, které svou notaci založily primárně na produkci zdrojového jazyka, tedy ty, u nichž se projevil kalkulací prvků notace nejvyšší podíl elementů náležejících jazykovému kódu anglického jazyka při percepci prvního projevu, jež byl pronášen v anglickém jazyce, a taktéž nejvyšší podíl elementů náležejících do jazykového kódu českého jazyka při percepci projevu druhého.

Z celkového počtu dvaceti účastníků tímto způsobem ve většinové míře kódovalo svůj zápis 17 subjektů. Při srovnání užití zdrojového a cílového jazyka došlo při tlumočení z obou jazyků k tomu, že zdrojový jazyk byl užit jako jazyk jediný. K této situaci došlo v obou případech u třech subjektů, nicméně pouze jediný subjekt této strategie využil při vstupní informaci podávané jak v anglickém, tak i v českém projevu.

Při kvantitativním srovnání prvků jazykových kódů je možné vypočítat podobné hodnoty. V tabulce 1 je uvedeno maximální a minimální množství prvků v notacích. Jako A je v tabulce označen pracovní jazyk A, tedy český jazyk, a jako B pracovní jazyk B, tedy anglický jazyk. Ať už maximální a minimální hodnoty elementů, tak jejich mediánové hodnoty je možno označit za vyvážené.

Tabulka 1: Rozpětí kvantitativní jazykových lexémů

	Projev v AJ		Projev v ČJ	
	A	B (ZJ)	A (ZJ)	B
Min	0	32	32	0
Max	28	84	90	17
Medián	6	58	69	4

Pro určení kvantitativní jednotlivých jazykových kódů z celkové produkce tlumočnického zápisu slouží následující tabulka, která zobrazuje celkové procentuální zastoupení, tedy včetně třetí a čtvrté kategorie lexémů notace, transkódů a symbolů (viz dále).

Tabulka 2: Procentuální zastoupení jazykových lexémů z celkového množství jednotek.

	ZJ B		ZJ A	
	A	B (ZJ)	A (ZJ)	B
Min	0,0 %	36,8 %	36,4 %	0,0 %
Max	26,4 %	67,7 %	73,0 %	15,9 %
Medián	5,3 %	58 %	66,3 %	3,6 %

Další skupinu tvořili jedinci, jež dominantně používali jeden jazyk ze své jazykové kombinace. Dohromady skupiny sestávaly ze tří členů, přičemž jednu

podskupinu tvořili dva subjekty, které jako lexikální kód primárně používaly aktivní cizí jazyk. Z kvantitativního hlediska bylo majoritní použití tohoto jazyka jak při prvním projevu (S14 [A:9; B(ZJ):79], S20 [A:18; B(ZJ):105]), tak při projevu druhém (S14 [A(ZJ):1; B:99], S20 [A(ZJ):9; B:61]). Druhou podskupinu tvořil jedinec, který při zápisu používal jako dominantní jazyk češtinu. V tomto případě byly hodnoty následující: při prvním projevu: A:57; B(ZJ): 27, a při druhém projevu A(ZJ):72; B:1.

Při srovnání výsledků bylo zjištěno, že subjekty měly tendenci používat cílový jazyk v případě prvků projevu, o nichž Gillies (2005:17) hovoří jako o konvencích přednášek. V daných případech se tak jednalo například o původní frázi „I will now give the floor to my colleague“, v případě protějšku v české verzi „moc děkuji svému kolegovi za všeobecný úvod“. Zaměříme-li se právě na tuto část, dojdeme k výsledku, že z celkového počtu 17 subjektů (jež měly tendenci používat jako jazyk notace primárně jazyk zdrojový) si tyto úseky zapsalo 15 subjektů v případě prvního, anglického projevu. Z těchto účastníků si jich 9 zapsalo projev ve zdrojovém a 6 v cílovém jazyce. V případě druhého projevu si jmenovaný úsek zapsalo 11 subjektů, přičemž 8 ve zdrojovém jazyce, nicméně pouze 3 v jazyce cílovém (tytéž subjekty si při prvním projevu zapisovaly úsek v cílovém jazyce).

Z těchto výsledků tedy mohou vyplývat dvě teorie: i) při percepci rodného jazyka subjekty mají tendenci důsledkem hlubšího chápání spoléhat na vlastní paměť, nebo ii) subjekty přiřkládají podobným prvkům různou důležitost při tlumočení z různých jazyků.

Pro shrnutí této části je možno říci, že u začínajících studentů tlumočnictví se objevil přesně opačný jev než u případové studie Damové, kdy se profesionální konferenční tlumočníci řídili primárně svým jazykem A (2004a).

7.2 Použití symbolů

Čtvrtá kategorie použitých sémémů je tvořena symboly. V této práci se pod tímto pojmem rozumějí veškeré koncepty, jež nespádají do předešlých dvou kategorií. Nehovoříme tedy v tomto případě pouze o nejrůznějších druzích ikon, ale také o formách lexikálních výrazů redukováných na minimální množství (např. *Ď* jako *děkuji*), o různých druzích zkratkových slov, jež nevznikly formou krácení (*clipping*,

například *sth* pro *something*), různé formy zdůraznění (např. Podtržení), varianty strukturálních implikátorů (odrážky) či označení sémantické souvislosti (šipky).

Ve studii Damové (2004b) se prokázalo, že tlumočníci dávají přednost symbolům před slovy a zkratkami^{ix}. V rámci symbolů je nicméně důležité také zmínit neuropsychologický aspekt, který právě v této oblasti nehraje druhotnou roli.

Podle Weigla (1981) je psaní slov formou diktátu základní reproduktivní formou užití jazyka. Z pohledu neuropsychologie vyžaduje schopnost transformovat slyšený materiál do grafomotorické formy aktivaci složitých mentálních systémů. Tato schopnost se postupem času automatizuje a také zjednodušuje. Jelikož ovšem začátečníci v oboru tlumočnictví nemají dosud plně osvojené techniky individuálního tlumočnického zápisu, při psaní věnují přílišnou energii vědomým kognitivním a analytickým procesům. To je důvodem, proč dokáží vytvořit kvalitnější reprodukci čistě z paměti než s použitím tlumočnického zápisu, jak také dokládají výsledky studie Gila (1991).

Ze získaných poznatků v rámci tohoto výzkumu bylo zjištěno užití symbolů převážně na úrovni lingvistických grafémů a strukturálních implikátorů^x. Polovina (10) subjektů konzistentně používala při náslechu prvního projevu zkratku GM pro zapsání ústředního tématu daného projevu. Menší počet subjektů (8) totéž řešení zvolil také při náslechu druhého projevu.

Do nemalé míry notace refletovaly vliv současné nadtextové reality. Tu je možno demonstrovat na příkladech pojmů *televize*, jež byla v 16 případech zapsána jako *TV* (ve třech případech byla zapsána jiným způsobem, v jednom případě nebyla zapsána vůbec), či pojem *facebook*, který byl v devíti případech zapsán jako *FB* (ve třech případech byl zapsán jiným způsobem, v osmi případech nebyl zapsán).

Zároveň můžeme říci, že notace odrážely vliv jakési moderní „textové reality“. V prvé řadě hovoříme o ekonomizaci jazyka pomocí známých zkratk či zkratkových slov, jako *ad* namísto *advertisement* či *sth* namísto *something*. Pod tímto pojem rovněž míníme jakýsi „SMSkový jazyk“, pokud jej tak v tomto případě můžeme nazvat. Máme tím na mysli silně ekonomizovanou psanou formu jazyka, kdy jisté symboly zastupují foneticky totožný soubor grafémů. V případě daných notací se objevily či objevovaly symboly *U* (you), a to i v kombinované formě *4U* (for you), *b4* (before), *THX* (thank you), *Pha* (Praha) či *Pa9* (Padevět).

^{ix} Důvody pro preferenci symbolů mnoha tlumočníky, viz podkapitola 4.1

^x Pod tímto pojmem míníme znaky, jež usnadňují přehlednost textu, jako pomlčky, odrážky apod.

Tyto dvě skupiny symbolů v této práci nazýváme *upravená slova*. Ta porovnáváme se *znaky*, pod nimiž míníme různé ikonické a obrazné symboly. Ty se v notacích objevovaly zpravidla v menší míře, přesto je účastníci volili. Pro příklad \$ (např. rozpočet, finance apod.) nebo ↓ (snižování, zhoršování).

V následující tabulce je udáno množství použitých symbolů u jednotlivých subjektů a jejich procentuální zastoupení podle daného typu, tedy upravených slov a znaků^{xi}.

tabulka 3: Celkové rozpětí množství symbolů (S) a procentuální zastoupení upravených symbolů (US) a grafických symbolů (GS) při projevech v jazycích B a A

	ZJ B			ZJ A		
	Sym	US	GS	S	US	GS
Min	13	0 %	0 %	9	9 %	0 %
Max	55	45 %	37 %	24	38 %	22 %
Med	28,5	18 %	8 %	24	22 %	12 %

Tabulka ukazuje, že z hlediska povrchové struktury se neukazují mezi vnímáním textů v anglickém jazyce a v českém jazyce žádné markantní rozdíly. Subjekty tedy získaly návyk produkovat text v obou jazycích stejnou měrou. Tato fakta nicméně hovoří spíše ve prospěch psaní formou diktátu nebo těsnopisu, který není pro účely tlumočení zcela záhodný a žádoucí (viz podkapitola 4.2). Pro zápis notace je zapotřebí hlubší analýzy vstupního projevu, jež může být demonstrována na ukázkách jednotlivých analytických segmentů.

73 Analýza

V této části se zabýváme jednotlivými notacemi z hlediska úrovně analýzy. Jsme si vědomi skutečnosti, že notace je pouze jakýmsi mezistupněm v celém procesu konsektivního tlumočení. Přesto jak dokládají slova Albl-Mikasové (viz podkapitola 4.2), jedním z prvků notace je situace, kdy tlumočníci komunikují sami se sebou, kdy tedy samostatně interpretují dané informace za účelem vlastního pochopení, jež následně reformulují ostatním posluchačům. Nesystematická metoda psaní do jisté míry jakýchkoli, tedy ne pouze klíčových slov, může být jistým znakem notací studentů, kteří si teprve osvojují návyky v psaní zápisu. V takovém případě se z notace stává pouze těsnopisná metoda, která sice může posloužit zopakování segmentů výchozího projevu, ne však nezbytně jeho interpretaci.

^{xi} Do kategorie *znaků* byly zařazeny pouze symboly, jež zastupují sémantické koncepty. V souvislosti s tím je třeba rozdělovat např. šipky, které působí jako konektor sémanticky souvisejících jednotek, a ty, které nesou význam „snižovat se, zhoršovat se“ apod.

Z tohoto důvodu vyhledáváme v notacích prvky, jež ukazují hlubší než pouze povrchovou analýzu vstupního projevu. Pracujeme zde s pojmy *extrakce*, kdy byly z různých větných úseků vyňaty ty, jež obsah daného úseku shrnují týmiž slovy, a *reformulace*, kdy je z notace možno vyčíst, že výchozí text podstoupil analýzu, při které došlo k vnitřní interpretaci.

Do zápisu analýzy projevu patří v první řadě kódovací jednotky (slova, čísla a podobně). Ty ale podpírá jistá struktura, již tedy také zmiňujeme v této části. Z tohoto ohledu byly notace ve většině případů totožné u obou verzí. Subjekty bychom takto mohli zařadit podle stylu do čtyř kategorií, kdy logické segmenty převáděly do i) běžných odrážek, kdy na jednom řádku se zpravidla nacházelo jen stručné shrnutí daného úseku (6 subjektů), ii) odrážek, na jejichž řádku se následně vyskytovala hlubší posloupnost a posun k dalšímu úseku (12 subjektů), iii) jakási lingvistická forma myšlenkových map, kdy jsou slova rozdělena na papíře a logicky následně vzájemně propojována (tohoto řešení se subjekt chopil pouze při náslechu projevu a jazyce B) a iv) v jednom případě byla notace založena na diagonálním principu Rozana (1956). Z hlediska toho, co Gillies (2005) nazývá *idea*, tedy uskupení prvků podmět – přísudek – předmět, však daná notace rámeček nedodržuje a struktura tak slouží spíše jako segmentární a zpřehledňující prvek. Při zohlednění rozdílů v jednotlivých notacích je možné zmínit dva příklady, kdy subjekty sice pracovaly s jednotnou strukturou, nicméně při náslechu druhého projevu pracovaly o něco systematictěji s prázdnými řádky, jež používaly jako logické mezery (jak doporučují Bowen a Bowen 1984).

Totéž je možno říci i u ostatních aspektů, mezi něž je možno zařadit například segmentování textu. Rozdíly se přesto objevovaly. Nemůžeme však hovořit o rozdílech na úrovni lingvistické, ale spíše sémantické.

Jelikož notace všeobecně jsou velmi individuální částí, jejíž produkce je do zásadní míry reflektována až produkcí cílového textu, bylo v rámci zhodnocení analýzy úseků notace použito metody, kdy cíleně volíme specifické segmenty obou projevů a pokoušíme se definovat analýzu daných projevů.

S ohledem na praktičnost tlumočnických zápisů zmiňujeme nejen úroveň analýzy v tlumočnickém zápise, ale také jeho ekonomičnost z hlediska psaní a v některých relevantních případech také systém struktury, která může sloužit jako podpůrný prvek paměti (viz výše).

731 Projev v jazyce B

Z ohledu ekonomizace notace je vhodné zapisovat složité koncepty pomocí jednoduchých (Gillies 2005). Idiomatická spojení nezřídka opisují prosté myšlenky mnoha slovy. Do prvního textu byl zařazen idiom *to answer the call of nature* (úsek B1). Z hlediska notace se tímto způsobem, nebo tomuto spojení podobnými způsoby (*nature, answer call nat, call of nat* apod.) vyjádřilo 13 subjektů. Tři subjekty si daný úsek textu nevyznačily vůbec. Čtyři zbývající zvolily různé analytické strategie. Jeden tuto část zapsal jedním slovem, nesoucím známky subjektivní interpretace, u dalších se objevily zevšeobecňující výrazy (WC) a jeden subjekt si poznamenal české ekvivalentní dvouslovné vyjádření. V souvislosti s danou problematikou tedy vyvstává otázka, zdali subjekty nebyly s tímto idiomem dříve obeznámeny, či nedokázaly volně analyzovat jeho význam a extrahovat jej pomocí jiného výrazu.

Dalším úsekem (B2), kde se objevovaly různé stupně analytické práce, byl *advertisement can also be something entertaining*. Ve většině případů byla použita extrakce celého spojení, kdy bylo sumarizovaného spojení *ads entertain* a podobně. Podobná strategie se objevila u 13 subjektů. S doslovnou verzí daného textu, kde se objevovalo i redundantní informace (also) jsme se setkali u třech subjektů. Tentýž počet subjektů reformuloval dané spojení. Jako příklad může posloužit *ad may be fun*. V jednom případě jsme se setkali s pojmem, který je nejbližší možné zařadit do kategorie reformulace, přestože svým primárním charakterem působí jako analytický prvek, který udává logické směřování celého úseku textu použitím subjektivní řeči (*reverznu to*).

Autoři jako Rozan (1956) či Gillies (2005) doporučují také vyznačení zdůrazňujících prvků. Za tento bychom mohli označit adjektivum ve spojení *pioneering publication* (úsek B3). Podle jmenovaných autorů není nutné emfázi vyjadřovat pouze pomocí slov, ale spíše pomocí symbolů, například podtržení. Tohoto ani jiného podobného řešení se nechopil ani jediný subjekt a danou kategorii je možno rozdělit pouze na dvě skupiny, a to subjekty, jež si daný pojem zapsaly (7 subjektů) a jež si daný pojem nezapsaly (13 subjektů). V rámci ekonomizace však subjekty ve dvou případech reformulovaly pojem *publication*, na *his work* a *book*. V souvislosti s první skupinou však autor považuje za vhodné zmínit, že u jednoho subjektu se objevily v notaci také redundantní morfémy, a to při zápisu *to be pioneering publication*.

Z ohledu struktury projevu se také doporučuje zápis protikladných položek. Ty je možno zmínit jako *common marketing aims through uncommon means* (úsek B4). Toto spojení nebylo v polovině příkladů (10) zapsáno, nicméně ve čtyřech z těchto příkladů došlo k zapsání pojmu předešlého, i když je diskutabilní, zdali nadřazeného, *simple rule*. Šest subjektů vypsalo oba tyto příklady a v jednom případě byl zmíněn pouze jediný z těchto příkladů. Ve třech případech bylo celé spojení sumarizováno a reformulováno, což můžeme demonstrovat na případu *original means*.

Do textu byly zařazeny i prvky relativně dobře vizualizovatelné. Prvním (B5) příkladem v daném textu je *you tell you friends, and if they are interested, they, too, will pass the information*. Tento úsek byl rozepsán po segmentech u sedmi subjektů, daná informace byla extrahována u pěti subjektů. U ostatních subjektů (8) byla informace zpracována obrazně, ať už pomocí šipek a verbálních znaků (5 subjektů) či za pomoci symbolů (3 subjekty).

Druhým takovýmto prvkem byla část, která začínala slovy *imagine being on a bus* a byla zakončena *purchasing the product* (viz příloha 1). V tomto úseku byla demonstrována nejhlubší analýza projevu, jíž notace reflektovaly. V sedmi případech text odrážel pouze povrchové segmentární prvky. V pěti případech došlo k extrahování informací a v sedmi případech k identifikaci s danou myšlenkou. V jednom případě se dokonce tlumočnice/tlumočnick identifikoval(a) s příběhem (*me to even buying that product*), ačkoli v originálním znění bylo použito zájmena druhé osoby. Subjekty dokázaly synteticky zformulovat celé sdělení, například do formy *makes you want it*, což nepochybně vypovídá o hloubkové analýze segmentu. V jednom případě došlo naopak k možné sémantické syntéze, kdy subjekt úsek zapsal jako *comp for 2 people*.

732 Projev v jazyce A

V obou textech mohly být rámcově nalezeny podobné prvky. Ty se nicméně do menší či větší míry lišily v různých faktorech, jež považujeme za potřebné také v této souvislosti zmínit.

Za zdánlivě paralelní prvek v oblasti adjektivem zdůrazňovaných jednotek je možné považovat úsek *finančně velice výhodná reklamní strategie* (A1, paralelní k B3). Při zkoumání této oblasti docházíme nicméně k rozličným výsledkům. Počet subjektů, který v případě B3 nezapsal pojem *pioneering* v tomto případě pojem

výhodná zapsal (tyto subjekty jsou nicméně totožné pouze z hlediska počtu, nejedná se o tytéž subjekty). V jednom případě subjekt zekonomizoval celý segment pomocí vyjádření symbolem. V šesti případech se ukázalo, že tento pojem byl pouze vnořenou částí celého úseku, v takovém případě nebyl zmíněn. V souvislosti s kontextem tedy subjekty v tomto případě věnovaly ve větší míře pozornost makrostrukturám projevu.

Za prvek obdobný bodům B5 a B6 je možné považovat příběh z druhého projevu (A2) (*když jednoho dne procházel – adresa GPS, na níž se měl dostavit*). Tento vizualizovatelný úsek se nicméně do velké míry lišil použitím názvů, jako *Kobylisy* či *Babička*. A notace subjektů tento jev odrážely. Pouze ve třech případech došlo k hlubší interpretaci celého příběhu (*našel jsem babičku, pak přišel GPS kam jít*). Ve většině případů docházelo k extrakci klíčových pojmů (transkódů), kde se zároveň můžeme domnívat, že celý příběh si subjekty vizualizovaly, pouze si doplnily pojmy, jež z kontextu bezprostředně nevyplývají. V sedmi případech došlo k segmentování prvků spíše na úrovni lingvistické nežli sémantické. Z porovnání částí B5-B6 a A2 tedy jasně vyplývá rozdíl v úrovních analýzy (Ref: 8-7:3, Ext: 5-5:10, DosZ:7-7:7).

K úseku B4 je v této části možno připodobnit část *náklady, které musela společnost vynaložit (...)* (,) *jiné součásti obstarali sami členové* (A3). V této části se hodnotila kromě úrovně lingvistických prvků také úroveň struktury notace. K případě reformulace došlo ve dvou případech, kdy bylo použito například označení *zbytek lidí*, pro označení druhé poloviny úseku. Nicméně v žádném z případů nebyly oba prvky umístěny dle doporučení horizontalistmu (Rozan 1956) na stejnou úroveň. U osmi notací byla vyzorována extrakce pojmů a u poloviny subjektů (10) bylo použito pouhého lingvistického kódování bez jakéhokoli použití struktury. Z tohoto úhlu pohledu byla v notacích použita struktura, nicméně v tomto případě nebyly prvky *náklady* a *ostatní* umístěny přímo vedle sebe, na rozdíl od případu prvního projevu *common aims – uncommon means*. (Totéž můžeme označit u části *kvalita – kvantita*, kdy byly oba prvky také umístěny vedle sebe.)

Jako úsek A4 byla zvolena část začínající *člověka by (...)* *napadlo, že podobné strategie jsou vhodné pouze pro malé obchodníky*. V porovnání s částí B2 byly vykázány podobné hodnoty, kdy největší míru zastoupení měla oblast reformulace, jež se objevila u deseti subjektů a jež může být demonstrována například na úseku

akorát pro malé. se vyskytovaly U čtyř subjektů týž úsek dále nesl známky extrakce a v šesti případech byl úsek zapsán spíše na základě povrchových signálů.

V českém textu se neobjevilo typické idiomatické spojení. V tomto případě uvádíme pro srovnání pouze do jisté míry idiomaticky používanou kolokaci *správná volba* (A5), která se nacházela v samotném závěru druhého projevu. Celkem 15 subjektů se v tomto případě rozhodlo pro totožné řešení, jaké bylo řečeno, s tím, že byly také použity symboly pro adjektivum *správná*. (Jeden z těchto subjektů si nicméně nezaznamenal celkový kontext předešlého sdělení.) Dva subjekty si toto slovní spojení nepoznačily vůbec. Ve zbylých třech případech bylo spojení reformulováno anglickým ekvivalentem (*way to go*) či přeformulováno a usouvztažněno z předešlým obsahem (*to umožňuje GM*). Ačkoli tedy nemůžeme z lingvistického hlediska zařadit kolokaci *správná volba* na roveň anglického idiomu, porovnáním výsledků docházíme k velmi podobným číslům (4:3, 0:0, 13:15, 0:0, 3:2), čímž můžeme říci, že z hlediska sémantického zpracování takovýchto jednotek subjekty vykazují podobné výsledky nezávisle na jazyce.

tabulka 4: Srovnání zkoumaných oblastí podle úseků v jednotlivých projevech

	Emfáze		Vizualizace			Struktura		Smysl		Idiom	
	A1	B3	A2	B5	B6	A3	B4	A4	B2	A5	B1
Reformulace	0	0	7	8	7	2	3	10	13	3	4
Extrakce	0	0	10	5	5	8	1	4	3	0	0
Doslovné zn.	13	7	3	7	7	10	6	6	3	15	13
Jiné	1	0	0	0	1	0	10	0	1	0	0
Nezapsáno	6	13	0	0	0	0	0	0	0	2	3

Výše uvedená tabulka zobrazuje hodnoty, jež byly naměřeny v rámci celé komplexní části. Z dat vyplývá, že projev jak v jazyce A, tak v jazyce B prochází podobnou sémantickou analýzou, ať už z pohledu makrostruktur, tak z pohledu povrchových struktur.

8. Závěr

Z výsledků této empirické práce vyplynulo, že subjekty zpracovávají text podobným způsobem bez ohledu na vstupní pracovní jazyk A či B. Při experimentu se porovnával stupeň použití symbolů a rozmezí využití analýzy při vlastní interpretaci zdrojového textu do textu notace.

Z výstupních materiálů se nepotvrdila autorova hypotéza, že „subjekty neprovedou dostatečnou analýzu zdrojového projevu z pracovního jazyka B. Z tohoto

důvodu tedy bude notace reflektovat lexikální, spíše než sémantické elementy sdělení“, jelikož subjekty vykazovaly při práci z obou jazyků podobné výsledky.

Vlivem segmentování povrchových struktur, spíše než jejich systematického používání, se ovšem potvrdila druhá hypotéza, že aspekty notace z hlediska struktury „budou do značné míry ovlivněny syntaktickými aspekty výchozího sdělení, více než syntaktickými aspekty metajazyka, a to u obou pracovních jazyků, tedy A i B, tedy že nebude dodržena jednotná struktura“.

Autor si je vědom skutečnosti, že notace je v procesu tlumočení pouhým mezičlánkem. Přesto je možné danou práci využít jako metodický podklad pro odstraňování nedostatků při psaní notace, ale také pro případnou volbu projevů se segmenty, jež procházejí jakousi přirozenou analýzou (vizualizovatelné segmenty)

Nakolik je jazyk notace a vlastní interpretace v notaci důležitá, se autor hodlá zaměřovat ve svém budoucím konání při srovnávání notace s výkonem při konsekutivním tlumočení, kdy bude tato práce plnit funkci vhodného výchozího podkladového materiálu.

-
- ¹ Jelikož se dobrá paměť považovala za předpoklad ke kvalitnímu tlumočení, poznámky byly známkou slabosti. Tehdejší prominentní tlumočníci se těšili velké úctě pro jejich "neuvěřitelnou" paměť a pro schopnost vybavit si každé jednotlivé slovo a v případě, že by postrádali přesnost, ji mohli snadno doplnit pomocí širokého všeobecného přehledu a špičkových rétorických dovedností.
- ² Museli jsme si zapisovat a *doslovně* překládat projevy, které čas od času trvaly i přes hodinu. Dá se říct, že kvůli tomuto náročnému cvičení jsme si poprvé v dějinách museli při konsektivním tlumočení vyvinout *techniku* psaní poznámek atd. v podobě, jak ji známe dnes.
- ³ Scény simultánních tlumočnicků kvůli jejich zarytému odporu vůči konsektivnímu tlumočení.
- ⁴ Konsektivní tlumočení je mnohými považováno za nadřazené.
- ⁵ Přesto zůstávají četné příležitosti, při nichž se kvůli *chybějícímu technickému vybavení* nebo *z protokolárních důvodů* navrací zpět ke konsektivnímu tlumočení.
- ⁶ 1. Poslech / porozumění; 2. Připodobnění / uložení [informace] (paměť-notace); 3. Vyvolání [informace] / ztvárnění v cílovém jazyce
- ⁷ Poslech zprávy vyjádřené slovy ve zdrojovém jazyce (ZJ); b) Analýza významu slyšeného, rozhodnutí o tom, které části je možno vynechat (redundance, nepodstatné detaily), které informace se uloží do paměti a co se vybaví pomocí poznámek; c) Reprodukce projevu opačným postupem, tedy vyvolání původní zprávy a její vyjádření pomocí syntaktických mikrostruktur a lingvistických prvků cílového jazyka (CJ).
- ⁸ Krok první: poslech, psaní poznámek, paměťové operace; Krok druhý: pamatování, čtení poznámek, produkce
- ⁹ Vnímání projevu, koncentrace, pamatování, porozumění smyslu, analýza projevu, nonverbální vizualizace a reformulace projevu v cílovém jazyce.
- ¹⁰ a) Poslech [...] a porozumění výpovědi pomocí analýzy a exegeze; b) okamžité zapomenutí signifikant; c) produkce nových signifikant.
- ¹¹ jelikož tvrdí, že z metodického hlediska vyžaduje proces překladu pochopení *smyslu* (význam jazyka + kognitivní komponenty) a formulaci překladu na základě principu synekdochy.
- ¹² *Smysl je neverbální* nejen proto, že kognitivní dodávání zůstává nevysloveno, ale také kvůli tomu, že smysl jako celek se v kognitivní paměti odděluje od jakékoli jazykové formy v okamžiku pochopení.
- ¹³ proces překladu se nezdá být přímou záměnou lingvistického významu zdrojového do cílového jazyka, ale záměna zdrojového jazyka na smyslu, propojující článek ve formě neverbální myšlenky, která při vědomém pochopení může být vyjádřena v jakémkoli jazyce, bez ohledu na slova použita v původním jazyce.
- ¹⁴ Tvrzení, že tento dokument je napsán „francouzsky“ nebo „anglicky“ není přesné. Grafické znaky, které tento dokument nese, nejsou *významy*, ale spíše *symboly*. Jejich smysl je v myslí čtenáře nebo posluchače. Čtení vyžaduje 1) text sestavený ze znaků autora a 2) čtenáře, který těmto znakům přisoudí význam.
- ¹⁵ Transkódování [...] Operace, která má pro transponovaný pojem v jednom jazyce odpovídající pojem nebo výraz v jiném jazyce.
- ¹⁶ ačkoli je velmi obtížné zapamatovat si velké množství *slov*, není tak složité zapamatovat si sérii *myšlenek*
- ¹⁷ detaily se hromadí do celkového obrazu a následně se dílčí části eliminují, pokud nejsou potřebné pro pochopení
- ¹⁸ asdf čímž vyvstává otázka, jakým způsobem se informace extrahovaná během procesu přenáší přes mezifázi psaní notace až do produkce cílového textu. Z prekognitivního hlediska, kde notace spadá do jakéhosi typu *techniky* pro podporu paměti, zůstávají otázky neprůkazné kvůli nejasné koncepci výchozího vztahu mezi smyslem a jeho jazykovým ztvárněním.
- ¹⁹ Je snazší vytvořit vhodný ekvivalent v cílovém jazyce na základě jazykově nezávislého symbolu než na základě slovní zkráceniny ve zdrojovém jazyce.
- ²⁰ Tlumočník při snaze dosáhnout notace, která je plně nezávislá na jazyce, se musí neustále navracet zpět k jazyku

-
- ²¹ Pokoušet se vybudovat systém notace nezávislý na jazyku není realistické, jelikož by bylo zapotřebí vyhledat abstrakci odpovídající univerzálnímu jazyku. Pokud správně chápeme funkci jazyka poznámek a přikládáme vhodnou pozornost podloženým faktům, je notace nezávislá na jazyku zbytečná, protože při praktikování techniky poznámek vyhledáváme společný referenční systém pro dva přirozené jazyky.
- ²² Je mylné se domnívat, že správně zapisovat notaci lze pouze pomocí symbolů, přestože některé práce k tlumočnickému zápisu probouzejí ponětí o řadách slov a bohužel se jen do omezené míry zabírají všeobecnými principy notace.
- ²³ Čím jasnější symbol je, tím lépe vyvolává uložený obsah textu. Čím je obraznější, tím lépe v paměti aktivuje koncepty, nikoliv slova. Čím ekonomičtější, tím větší kapacitu má tlumočnick k dispozici pro porozumění textu.
- ²⁴ Pro účely tlumočení se těsnopis ukazuje být příliš pomalý, jelikož nezachycuje neverbální porozumění, ale spíše text, jehož smysl dosud nebyl pochopen.
- ²⁵ Lidé si obvykle zapisují poznámky z přinejmenším z jednoho ze dvou důvodů. Za prvé poznámky slouží jako prostředek reprodukce a ukládání znalostí pro pozdější použití. Za druhé mohou poznámky relativně výrazně přispět k získávání osobních znalostí, jinými slovy k učení.
- ²⁶ vysoce redukováný, až útržkovitý a neúplný charakter a zpravidla obsahuje *piktografické* a ikonické znaky a je veden *nelineárními* strukturálními principy
- ²⁷ extrémní případ intertextuality
- ²⁸ Místo psaní je důležité používat mezery.
- ²⁹ Zapisujte obtížné prostým.

Zdroje

- ADAMS, Christine (2002) „What is a B Language? Towards a Working Definition and Selection Criteria“, *Teaching Simultaneous Interpretation into “B” Language*, EMCI Workshop proceedings, roč. 1, str. 20-22.
- AHRENS, Barbara (2002) „Hieroglyphen auf dem Block“, *Trans Relations*, č. 3, str. 3-4.
- ALBL-MIKASA, Michaela (2007) *Notationssprache und Notizentext*, Tübingen: Dinter Narr Verlag.
- ALBL-MIKASA, Michaela (2008) „(Non-)Sense in note-taking for consecutive interpreting“, *Interpreting*, roč. 6, č. 1, str. 43-67.
- ALEXIEVA, Bistra (1994) „On teaching note-taking in consecutive interpreting“, In: Dollerup, C. & Lindegaard, A., *Teaching translation and interpreting 2. Insights, aims, visions*, Amsterdam: Benjamins, str. 199-206.
- BAIGORRI-JALÓN, Jesús (2005) „Conference Interpreting in the First International Labor Conference (Washington D.C. 1919)“, *Meta*, roč. 50, č. 3, str. 987-996.
- BENEDIKTOV, B. A. (1974) *Psichologija ovladenija inostrannym jazykom*, Minsk.
- BOWEN, David; BOWEN, Margareta (1984) *Steps to Consecutive Interpreting*, Washington: Pen & Booth.
- BUŘILOVÁ, Lucie (2009) *Paměťový test LGT3 – normativní studie* [diplomová práce], Brno: FF MU.
- CAPALDO, Stephen (1980) „An Apology for Consecutive Interpretation“, *Meta*, roč. 25, č. 2, str. 244-248.
- CORMIER, Monique C. (1985) „Glossaire de la théorie interprétative de la traduction et de l'interprétation“, *Meta*, roč. 30, č. 4, str. 353-359.
- ČEŇKOVÁ, Ivana (2008) *Úvod do teorie tlumočení*, Praha: Česká komora tlumočnicku znakového jazyka.

- ČEŇKOVÁ, Ivana, a kol. (2001) *Teorie a didaktika tlumočení I.*, Praha: FF UK, Desktop Publishing.
- DAM, Helle V. (2004a) „Interpreters’ notes: On the choice of language“, *Interpreting*, roč. 6, č. 1, str. 3-17.
- DAM, Helle V. (2004b) „Interpreters’ notes: On the choice of form and language“ *Claims, changes and challenges in translation studies: Selected contributions from the EST Congress, Copenhagen 2001*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, str. 251-261.
- DÉJEAN LE FÉAL, Karla (1998) „Spezifische Aspekte des Dolmetschens. Konsekutivdolmetschen“, In: Snell-Hornby, M. & Höning, H. G.; Kußmaul, P.; Schmitt, P. A., *Handbuch der Translation*, Tübingen: Stauffenburg, str. 304-307.
- GILE, Daniel (1991) „Prise de notes et attention en début d’apprentissage de l’interprétation consécutive – une expérience – démonstration de sensibilisation“, *Meta: Translators’ Journal*, roč. 36, č. 2-3, str. 431-439.
- GILLIES, Andrew (2005) *Note-taking for Consecutive Interpreting – A Short Course*, Manchester: St. Jerome Publishing.
- GRAN, L. (1990) „Interaction between memory and note-taking in consecutive interpretation“, in: Salevski, H. (Hrsg.) (1990) *Übersetzungswissenschaft und Sprachmittlerausbildung. Akten der 1. internationalen Konferenz „Übersetzungswissenschaft und Sprachmittlerausbildung“ 17-19.5.1988*, Berlin: Humboldt Universität, 357-364.
- HERBERT, Jean (1952) *Handbuch für den Dolmetscher*, Genève: Georg & Cie S.A.
- HERBERT, Jean (1968) *The interpreter’s handbook: how to become a conference interpreter*, 2. Vydání, Genève: Université de Genève.
- CHOI, Jungwha (2003) „The Interpretive Theory of Translation and Its Current Applications“, *Interpretation Studies*, č. 3, str. 1-15.
- ILG, Gérard; LAMBERT, Sylvie (1996) „Teaching consecutive interpreting“, *Interpreting*, roč. 1, č. 1, str. 69-99.
- JONES, Roderick (1998) *Conference Interpreting Explained*, Manchester: St. Jerome Publishing, 2nd edition.
- KOVAŘIKOVÁ, Alžběta (2008) *The Role of the Conference Interpreter in the Society* [bakalářská práce], Pardubice: FF Univerzita Pardubice.
- LANG, Zsuzsa „Memory in interpreting“, dostupné z www.emcinterpreting.org, [20.12.2010].
- LEAGUE OF NATIONS (1920) *International Labour Conference. First Annual Meeting. Washington 1919*, Washington: Government Printing Office.
- MANTOUX, Paul (1955) *Les délibérations du Conseil des Quatre*, Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 2 svazky.
- NAKONEČNÝ, Milan (2003) *Úvod do psychologie*, Praha: Academia.
- ROZAN, Jean-François (1956) *La prise de notes en interprétation consécutive*, Genève: Georg.
- SELESKOVITCH, Danica (1975) *Language, langues et mémoire. Etude de la prise de notes en interprétation consécutive.* (Lettres modernes, Cahiers Champollion). Paris: Minard.
- SLOUKOVÁ, Gizela (1984) *Úvod do teorie tlumočení* [skripta], Praha: FF UK, SPN.

Příloha 1: Projevy ve výchozích jazycích

Projev v angličtině

Good morning, ladies and gentlemen, if the 20th was the steam century and the century of war, then I tend to believe that the 21st is nothing but the century of food and advertisement. Many people think that ads are here just to give us some time to grab something to eat and maybe to answer the call of nature. Just to refute this opinion, I would like to show you that advertisement can also be something entertaining. And therefore I'd like to introduce the topic of guerilla marketing to you.

The term was coined in the 1980s by an optimistically-looking gentleman Jay Conrad Levinson in his book Guerilla marketing, issued in 1984, which is still considered to be a pioneering publication used at numerous universities, and even belongs to the top 100 sold books on marketing, with more than 21 million copies sold.

Shortly, we can say that the whole concept is based upon a simple rule: to achieve common marketing aims through uncommon means. Still, what are these means? Originality, interactivity and low budget. And it is the last example that made guerilla marketing so famous as even small companies have the possibility to make themselves well known.

You might ask how this is possible using only limited financial resources? The campaigns are local and therefore it is crystal clear that they have just limited reach of influence. This is however spread with the use of the so-called amplification effect. If you like something, for example, than you tell your friends, and if they are interested, they, too, will pass the information.

Still, even this technique is sometimes used as misleading advertisement. This kind of guerilla marketing is called „astroturfing“. The principle is highly simple. Imagine being on a bus and two young men next to you are talking about a highly sophisticated computer that one of them has bought. If convincing enough, they may make you consider searching for, and even purchasing the product. And after that you may realise that the dialogue was but an effective mystification.

So, now you know how guerilla marketing basically works and what to be conscious about. I will now give the floor to my colleague, who is going to tell you something about guerilla campaigns in Czech setting. Thank you

Projev v češtině

Vážené dámy a pánové, moc děkuji svému kolegovi za všeobecný úvod do problematiky guerilla marketingu. Jak již bylo řečeno, já osobně zúžím tuto oblast a představím Vám, jak se tato finančně velice výhodná reklamní strategie ujímá v České republice.

Svůj příspěvek bych rád začal jedním příběhem o řidiči tramvaje v Praze. Ten když jednoho dne procházel na konečné stanici svou soupravou, objevil na sedadle zapomenutou knihu. Když ji otevřel, našel v ní vzkaz, že kniha uprchla a že by se její nalezení mělo nahlásit na stránku uprchleknihy.cz. Přesně to tedy provedl. Na stránce Facebooku, na kterou se dostal, napsal vzkaz: „Na konečné Kobylisy jsem našel babičku, ale nebyla to obyčejná babička, byla to uprchlá babička“. Jeho vzkaz patřil mezi stovky dalších podobných. Časem mu přišla adresa GPS, na níž se měl dostavit.

Tento řidič se dostal pod vliv reklamy českého nakladatelství Academia. Jeho ředitel Jiří Padevět sám hovoří o tom, že jediné náklady, které musela společnost vynaložit, byly poukázky pro nálezce a 400 knih, které se musely roznést. Jiné součásti reklamní kampaně obstarali sami její aktivní členové, ať už se jednalo o kreativní nápad či o roznesení knih do kaváren, šaten fitness center či do obchodních center mezi ostatní zboží.

Člověka by – a naprosto přirozeně – napadlo, že podobné strategie jsou vhodné pouze pro malé obchodníky, jelikož ani ti se samozřejmě bez reklamy neobejdou. To je ovšem velký omyl, přestože se guerilla marketing původně skutečně na podobné společnosti primárně zaměřoval.

Ale v současné době se i tržní giganti samozřejmě snaží šetřit své finanční prostředky. Zatímco pár vteřin televizních reklamních spotů vychází řádově na miliony korun, interaktivní kampaně se pohybují v řádu přibližně desítek tisíc.

Ale nejsou pro společnosti důležité i jiné než finanční faktory? Samozřejmě že ano. Možná i důležitějším bodem je totiž atraktivita reklamy v očích potenciálních klientů. Všeobecně se vnímá reklama jako něco negativního, co nám ubírá drahocenný čas. I to může být důvodem, proč se v roce 2009 prudce propadl zájem o mediální reklamy, a to o 36 % v tisku a o 27 % v televizi. Guerilla kampaně tento názor mění a jak se zdá, společnosti se příliš netrápí malými nevýhodami podobných kampaní, jako je menší plošný dosah nebo horší měřitelnost vlivu reklamy.

Pokud se společnosti chtějí zaměřit skutečně na cílového zákazníka, dají přednost kvalitě před kvantitou, a v tomto případě je guerilla marketing rozhodně správná volba. Děkuji za pozornost.

Příloha 2: Tabulky hodnot

tabulka 5: Kvantitativní a procentuální zastoupení jednotlivých kategorií při náslechu projevu v jazyce B

	Rodný jazyk	Cizí jazyk	Transkódy	Symboly	Celkem	Rodný jazyk	Cizí jazyk	Transkódy	Symboly
1	10	61	12	30	113	8,8%	54,0%	10,6%	26,5%
2	17	57	14	26	114	14,9%	50,0%	12,3%	22,8%
3	0	49	11	32	92	0,0%	53,3%	12,0%	34,8%
4	57	27	11	20	115	49,6%	23,5%	9,6%	17,4%
5	13	69	10	51	143	9,1%	48,3%	7,0%	35,7%
6	28	77	18	34	157	17,8%	49,0%	11,5%	21,7%
7	4	32	13	26	75	5,3%	42,7%	17,3%	34,7%
8	0	47	14	21	82	0,0%	57,3%	17,1%	25,6%
9	5	81	12	26	124	4,0%	65,3%	9,7%	21,0%
10	0	72	16	27	115	0,0%	62,6%	13,9%	23,5%
11	28	39	9	30	106	26,4%	36,8%	8,5%	28,3%
12	16	54	13	37	120	13,3%	45,0%	10,8%	30,8%
13	11	76	19	27	133	8,3%	57,1%	14,3%	20,3%
14	9	79	13	51	152	5,9%	52,0%	8,6%	33,6%
15	1	65	13	36	115	0,9%	56,5%	11,3%	31,3%
16	6	84	8	26	124	4,8%	67,7%	6,5%	21,0%
17	5	47	17	41	110	4,5%	42,7%	15,5%	37,3%
18	11	58	13	24	106	10,4%	54,7%	12,3%	22,6%
19	1	35	12	13	61	1,6%	57,4%	19,7%	21,3%
20	18	105	16	55	194	9,3%	54,1%	8,2%	28,4%
Medián	9,5	59,5	13	28,5	115	7,1%	53,6%	11,4%	26,1%

tabulka 6: Kvantitativní a procentuální zastoupení jednotlivých kategorií při náslechu projevu v jazyce A

	Rodný jazyk	Cizí jazyk	Transkódy	Symboly	Celkem	Rodný jazyk	Cizí jazyk	Transkódy	Symboly
1	40	11	10	29	90	44,4%	12,2%	11,1%	32,2%
2	67	5	2	18	92	72,8%	5,4%	2,2%	19,6%
3	32	14	11	31	88	36,4%	15,9%	12,5%	35,2%
4	72	1	8	21	102	70,6%	1,0%	7,8%	20,6%
5	77	17	7	31	132	58,3%	12,9%	5,3%	23,5%
6	78	5	13	41	137	56,9%	3,6%	9,5%	29,9%
7	45	7	18	21	91	49,5%	7,7%	19,8%	23,1%
8	46	0	9	29	84	54,8%	0,0%	10,7%	34,5%
9	86	0	9	25	120	71,7%	0,0%	7,5%	20,8%
10	70	2	10	20	102	68,6%	2,0%	9,8%	19,6%
11	73	5	6	16	100	73,0%	5,0%	6,0%	16,0%
12	49	4	14	44	111	44,1%	3,6%	12,6%	39,6%
13	91	3	16	23	133	68,4%	2,3%	12,0%	17,3%
14	1	99	14	36	150	0,7%	66,0%	9,3%	24,0%
15	74	1	12	23	110	67,3%	0,9%	10,9%	20,9%
16	75	0	15	22	112	67,0%	0,0%	13,4%	19,6%
17	41	3	4	33	81	50,6%	3,7%	4,9%	40,7%
18	69	4	13	18	104	66,3%	3,8%	12,5%	17,3%
19	46	2	11	9	68	67,6%	2,9%	16,2%	13,2%
20	9	61	20	49	139	6,5%	43,9%	14,4%	35,3%
Medián	68	4	11	24	103	62,3%	3,7%	10,8%	22,0%

tabulka 7: Kvantitativní a procentuální zastoupení jednotlivých typů symbolů při náslechu projevu v jazyce B a v jazyce A

	Projev a B						Projev v A					
	Symboly	Upravená slova	Upravená slova	Grafické symboly	Grafické symboly	Ostatní	Symboly B	Upravená slova	Upravená slova	Grafické symboly	Grafické symboly	Ostatní
1	30	9	30%	2	7%	19	29	5	17%	0	0%	24
2	26	5	19%	2	8%	19	18	4	22%	1	6%	13
3	32	5	16%	0	0%	27	31	3	10%	1	3%	27
4	20	9	45%	0	0%	11	21	8	38%	2	10%	11
5	51	2	4%	7	14%	42	31	3	10%	1	3%	27
6	34	8	24%	1	3%	25	41	6	15%	2	5%	33
7	26	2	8%	1	4%	23	21	4	19%	2	10%	15
8	21	2	10%	2	10%	17	29	6	21%	4	14%	19
9	26	10	38%	0	0%	16	25	7	28%	2	8%	16
10	27	5	19%	4	15%	18	20	6	30%	3	15%	11
11	30	4	13%	1	3%	25	16	4	25%	3	19%	9
12	37	6	16%	5	14%	26	44	4	9%	7	16%	33
13	27	5	19%	10	37%	12	23	3	13%	7	30%	13
14	51	11	22%	4	8%	36	36	8	22%	4	11%	24
15	36	6	17%	2	6%	28	23	6	26%	4	17%	13
16	26	6	23%	1	4%	19	22	5	23%	3	14%	14
17	41	2	5%	5	12%	34	33	8	24%	5	15%	20
18	24	5	21%	3	13%	16	18	5	28%	1	6%	12
19	13	0	0%	1	8%	12	9	2	22%	2	22%	5
20	55	3	5%	4	7%	48	49	9	18%	6	12%	34
Medián	28,5	5	18%	2	7%	21	24	5	22%	2,5	12%	15,5

...

Příloha 3: Notace subjektů

(1)
1 May 1970
word
BT
Zamora
↳ former opinion rCR
STORY
TEXT about
↳ for books the pages
↳ well thought of
↳ original paper
↳ fabrics (yarns)
today adm ↳ OPS admin

Jim To a

by 'alady

as p... na alawa

as leo f...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

as p...
by 'alady

10 000 is.

Fähigkeit?

and

↳ abwärts

↳ schlanke + neg

alle rest

∨

↳ 2009 36% KSA

79% fall

BK = mess, mess

aber + messen

Qualität und Quantität

↳ tief punkte

~~2000~~

24 Jan

no rain

name for low

water. Greenish water

20th June / wet

21st ending for cedar

many more - dds

answer shall not

opinion

dds => preferable

6TT - 1988

study. C. Brown look 1988

6TT /

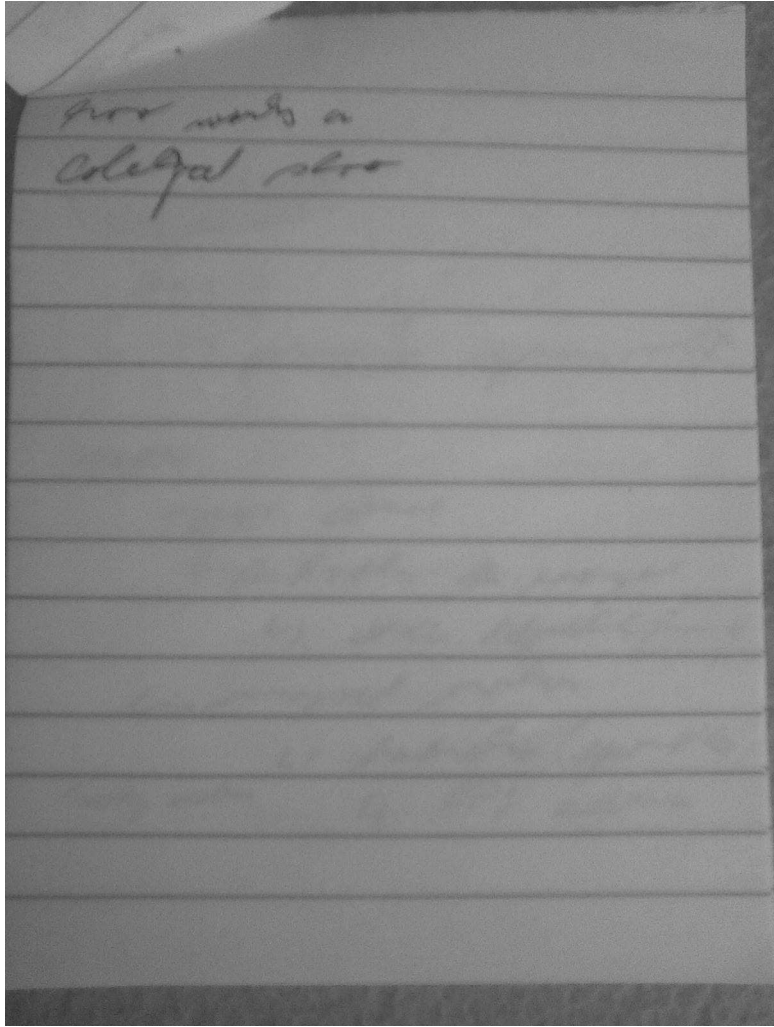
power
↳ thesis
↳ top 120 sold ^{made} full
2 copies
not single rule
↳ advised
means - original
- interaction
- low \$
Bt => need partners
↳ companies well known
↳ limited \$
↳ can't get local

and with amplification
by hell your friends

111
FFF

understanding
by understanding
etc etc

Two 2 young men out
by state about Pe
by convincing
by makes you want
is
by amplification

Dobrá Lad

dik na mood kol

oblast → jak to vzniká

* indii krom

↓ objevit v kni

knihy vložka → vložka - vložka

na FB - report na pozici je
naše upravená knihy

↓ byl pat všude reklamy → postava
pro oslenu

→ rozneseni knih do fik, knih,
oblast

ste jen pro malo ob

i velký obchod → spoty knihy

interaktiv kni 10 knih

W on fin fat - 7 talij adrekin. w
R uphwin → lsdw - prupud stl'nod
3070 n-FJ

. wogbody - mio plori dosal, wimhdos
- kradlida pua korant.

THX f AT

Solving this

Q value or market - requires question on how
↳ within General market

21. century of food → adds → offer next
→ add may be fun → for of G M - 1480
- take better OTT public → 100 most sold
21 mil sold

- concept pass simple

→ concise, person - original
- interactive
- low budget

↳ low → so famous

low - not like be.

- local - low influ + will amplify
facta (original website)

- friends pass inf.

- some misbehavior add →

GM - as protection

- on bus 2 non - about some exp

↓ it makes sense → buy

↳ effective measure

↳ predict slow but ab. GM. in AZ

3.

Seni Legendy

chizem - jin. sgraf - + CR

- story - brand name - 2 book - "exposed" - ^{XIV/V} _{april 18th}

"Spencer exposed book 18th"

- pod obrazem sál Academia - jin. Boduál

↳ poukazy + 4000 mil - 2 slyšel lidé

↳ škola p. male? NE. Ryzní i gigantní

mil; (TV) x desítky tis, - jeno p. úroveň?

shaklita - rillona - p. p. sálta. ²⁰⁰⁰ _{50% TV}

- malý desítky milión?

- bushita - p. p. = gacila marketing

Marketing

- Joz Conrad Levinson - author - Guerrilla marketing

- 19th & 20th C. - food, ads.

↓
grab eat, get ?

can entertain

↓
coined 1980's - Guerrilla marketing (1981)

used in univers. (100 books sold)

21 mil copies

concept: rule -> common aims - orig. means

↓
orig. low budget

small comp - well known

↳ how? -> local -> limited influence

↓
any tip - effect

(friend -> p-off)

↓
word of mouth

↓
~~word of mouth~~

(has - hi to - or - convince to several / lang)

- just multiplication

↓
colleague

L & b
dilek teologovi niso batt.
znanje to a rotnu to jak n CR
pib. to n brnaje n proze
mael knihu to n brnaje to adresy
FB - "na kolozisni babicka"
An bylo jich hodne
GPS adresy to dost.

Academ.

Jin. Relliel - Ad proukazy
Jeminy

iluvre fit, radey, rboer, Jar.

pro mala dch. :
↓

idylt n ramara

brnaji sebr

mpky drake, inter. kampen 10.000,
fin. falsory NE dnl
dnl reklama n kicndie

ads NEbalkoni proces

2009 o 36% hude prihod o mod. ad

27% TV

reklamni je ho hvalba, pred go

BM operativni volky

ditky, all

Good morning L 6
first talking help U
daim juno na hald
& hoto juno fina Gu. H.
20th cen. war
21th c. jollo nallama
↳ hodie hidi ads deal → nature
opinion → adv. fin.

pidmōl G. H. ¹⁹⁸⁰ ¹⁹⁸⁴
opt. & gen. J. ¹⁹⁸⁴
consider na universitādi
faktir 100 sold books 21 mil. cop. sold
↳ mūžems hidi / real. na jehoduse
↳ hoto noma
origi, interakcija, malj rozp.
pīklad hoto, na i mala fina se mūž
noma

Kde pīzite?
na jehoduse hidiem, hi → hidi → hidi
all ho je hānānclama - astrotīpīng
hēlce BUS 211 → HWPC

eye iron dot, dice is his body
right is + myself dead

↓
gener. mar. work

↓
colleg. o. CE setting

V V during a job.
 did - to college of G.D.
 - Jan - mythical - for school & OR
 random - stay & riders - a team.
 knle - to spell - w. un. especially or.
 - FB - stars, no concrete calling from
 natural behavior - spelled B.
 concern - GRS - do not sit - pod rdt
 do need - give product - rdt - possibly
 pro mellers + workable
 - business' way, minor mist
 - CI - upstart - product' strategy
 pro small film - any
 film - II - , also i' giant
 TV spot - military hour
 budget - 10 000
 give me for fiction - also
 did. body - artistic' relation & action
 deci - relation. - spectrum
 zero 3 - loss of interest of ads.

6. easy - mini'
must play' done, if. must be best
believe, wanted
'good choice
Thank you for y. att

⑤

Putnam's marketing

dot, dot &

lyfe - self-published - said name

(Jay Conrad Levinson) - author

20th cent. - war, stuff

21 - no - you feed, ads.

- people - to go to eat

- ads & show - entertainment

- 3.7 - turn - in 1980s - optimizes page L

1984 - book - added - in this, Top 100

old books in mail, \approx 1 mil. eq. sold

books single ads - ads

means? - aigh, interestingly, com

budget

6.7 - famous \leftarrow small funny don't at

clear - limited reach of influence

amplification effect - 1.1 - all - \rightarrow \rightarrow \rightarrow

techniques - misleading ADV.

advice - simple - sus - 2 & - ^{direct} compute

(1-look) - make you want for it and buy

dialogue - me
you know how it works
- kalyani like miss a term us
d. telu

6

Led + gear

at work

just \rightarrow g. now
be's in

functioning - yipie VCR

1 pibel tide dusan p
m-sapram \rightarrow kuhu

upella - ukeletit wuu
upoke

in FB netiz / no hude' koly
muol kucha ; "upoket' koly"

GPS - dskait

2 mall. Aradua

\leftarrow in podelit

1 poka \rightarrow + 400 kuli
podelit

adim' u' h' r.

having dchy plus
old. center

6.

napady pence po m. let obde
x

→ G. D. size pinome

∇ tme gij. pic. etrit
| pds se - nel.
interact ~ 10hs

• xdulez, jure' fo shay

metra: etrad. toll n ee pabra
kliche

dec. xet = ltr. jez

→ 2009 ↓ 36% zafes his
↓ 27% TV

G. Sazpnt

polk metrap' mraai ploj
oibol
metrap' vtr

6.
eil. 20'202 > 6.10.17 >> 20.10.17
-> 6. / 20.10.17

D/r
DYP

Mid Park, powder → name
on board

by Conrad Larsson

John, actor, give name

do it - st party rally
at ~~st~~ ~~men~~ food + adv

make this job. best
new rock o hat.

adv. also context.

→ introd topic Gen. web
coined to 1980s

got JCL in G. med
Mjol. 1989

fin. public. and Univ.

John laptop
on board.

a hard's first
based on exp. job
→ 80 mil

6

means : onj
inter

low budget

it is → famous

even a company → well-known

2 limit. fin. res.

local — cost clear

→ limit reach of infl.

good of amplif. eff

— use sth → help fr.

→ pos info

data to be mislead. ads.

qu. mark — strategizing

proc. big camp

(2) bus high level camp
↑

branching, suping

→ dial. eff. = misbf.

also si. lgt. vid.

pridin. proclat. q. eval. r. obs.

Kod - Spout
→ alik → xixim →

CR - good finance

Did Trav - Pr → book → www.upkmb.cz

Ms kongsin Kob-1 pm Babička, he Gyls
Lešák, éka, Zrnceňová FB

GPS

firi' Raduēt - Aoado ma
kau, Saitu, firmas, ...

jin male'oboh → awy /
 i'rx-gigawh → pair TV
 X kampaw →
 jin'fak — atokhivna proklineis
 'loris
 'ueg'
 'eog'
 2009
 → D'p'p'p'p'
 & -tisk
 LK-TV
 qweri → horst' uer' noue' d'oh
 kva / x kwan
 → dob. w/bg
 TY allaw

50 → W, party
 → work → help
 → M food odv
 cat, cell nature
 → job (overd. long) → idle work. (f)
 1980's → opt. 1984 → 1. publ. (100 pop. / 10000)
 → common - X unemployment instn.
 Orig. interest, no m.
 right farmers → well known
 amplification effect → friends

podobé

ZŠM' oblast \rightarrow v ČR

Kidit' pram (70) \rightarrow Laha (kucha uprcha - obličit
kucha uprcha kucha) \rightarrow FB vlah (Zobitka uprcha)

- oboky - 670 adresa (Academia) liti' Podarob
vleh (poda'ch - va'cece, 600 kucha)

\rightarrow napaly, rozna'teni' (obohody, satny)

jamali' obek? \rightarrow X (xprim. zamobeni')

giganti - stehi' (70 - mit' kst)

intervals kamp (10 h 10)

jiné' lakt - atak. rcht.

\downarrow
vst. nez \rightarrow \downarrow zajmu (367-1736
2974 TV)

X ger. um (no. menti' rozsak)

- kvalita \rightarrow brant. (g m V)

gentle marketing

Jay Conrad Levinson - out. book on y.m. (1939)

8

sent of war (20)

2010 -> food Ads

-> call of nature

ad as entertainment

1980's reem - 89

-> priv. publ. (amer. top 100 + 24 mil. op.)

means - orig, interact, low budget

simons - small camp, well-known

local camp -> the reach of int ->

amplification effect (friends -> fr.)

astrostarting: (bus @camp -> want same -

x believe dialogue)

colleagues in CZ

Vč. d. o. p.

dle kol. ul. p. 111
 zvl. ul. p. 112 v CR
 p. 113 - 114 v protě uče kúlu
 akce - vč. - kúlu a p. 115 -
 uch. v p. 116 a 117
 ac FA akce ac kúlu kúlu vč. p. 118
 p. 119 vč. vč. vč.
 akt. GPJ vč. vč. ACAD
 1. p. 120 - vč. - p. 121, p. 122
 400,000.
 vč. p. 123 kúlu vč.

p. 124 vč. vč. p. 125 vč. vč.
 p. 126 vč. vč. p. 127
 vč. vč. vč. - p. 128
 vč. vč. - p. 129
 vč. vč. vč. - p. 130
 p. 131 - > ??
 vč. - vč. vč. vč. vč. vč.
 vč. = vč. vč. - p. 132 ^{max. 100%}
 20%, TV

danah, nishat ulud
at xax - ketha > kuru
G. MET - 1/2 wls
1/2 2 9 202.

bu. coh. to a n. gen's
 - tot 34 talk ab. HCT
 Jay Lewis Kenison

20th. Shaw, war cult.

21st. food and cult

act → to sig. part of WC

ad - ~~edit~~

topic Gen. war

→ covered 1910

optimist J.C.L. in G.MKT 1984/85

had science publ.

4. Univ. top 100 + had in MKT

ms. → 2/10/10 sold

concept base time and

sch. com. MKT = epic. 1960s

orig. 100% low budget

1st ex. - formal - comp well trans

why not 1st.

1st. head of infl.

amplif. eff

✓ like sth - tell friend -> to their fr.
talk instead act

✓ MKT - advertising

principle

✓ DWS - hij rep. PC teu baje
conscience kead - bing

effa - effective myrdif works

✓ colleague

10

angly & plynova

hlavné mesto vybudovať v CD

úžitok tvorby v TBC

→ klenba

- vlna - káča vpravo

max. vpravo kľúč CS

na fóru - sa káča kľúčom

→ káča → vpravo kľúčom

→ odvráť OPS

→ káča vľavo kľúčom

- vlna - káča

- káča → kľúčom

- káča (two)

→ káča - kľúčom

káča
káča

→ podoba strategii - káča obli.

G.M. → podoba' spolek'ost

growth

spody

- káča kľúčom

káča kľúčom

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000

→ 1000 1000 1000

→ 1000 1000

37% 1000 27% 1000

1000 1000 1000

1000 1000

1000 1000 1000

1000 1000 1000

1000 1000

Jay Conrad, Gordon
with the Guavilla Harbors

2000 - 2001 - 2002 - 2003

both Food & adds

adds - to cost

in 2000. The cost of lecture

in 2000 - 2001 - 2002 - 2003

to introduce G.P.

1985 Jay Conrad Ken...

1985 G.P.

- to be planning
publication

top 50 sold books

G.P. - coverage - single sale

month - originality
- interactivity
- budget

→ 50 names

companies → well known

V budget

local companies

intended at influence

regulation effect

like → tell friend → their friends

60% - advertising

but - 2 young men

- about 70, one just bought

→ me to even buying that product

→ justification

- how works
- cautious about?

L+G, thanks kolegovi za intro do PM.
Ja' => jak v DK: zadnu pribitnou + vidit,
ktery objekt kurtu, vzhled
www. uprchole'kuhy.cz
napisal uca jbr vasil jzou babich,
pak piseel GPS kaur J17.

Jeho zadale = kury + vstily
+ domost na mista

Magol shodue' pouze pro mali' obelohdaly,
ale to neu' pravda.

Agauri ale setri

— all ryson : Jive' uca finau fakatory
important?

— vzeob, reklama negat, o 36% o

fishu " 27% v klesly, ale PM

— to utnu'

Pokud lidi chcuo pitahnou, degit
kadoi kvalitu pred kouzitou a
to umoznyje PM
(GERILA)

Thx. attention

Parity Marketing

(11)

Dobro' no'or, L + G, red' z'at'ne, helpu
"gay contract devision"
↳ author of PH

20th cent - war

21st - food + advert.

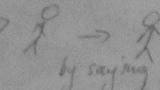
time to live + food
all reversed to 20th

PHs

1980s, 1981-1984 - via university,
more than 21 million copies sold

- Whole concept on rule 8: originality, interactivity
main reasons: low budget
why so famous

↳ small comp can work it out

amplification effect →
(scribble)

astrology: utrolo kousil PC, ty to
mysl's a 'udal's' to same'

Today like job to manage, celo
se upravovat, kolega bude p'edevrat.

(12) D&P
 dluhy kot.
 ja - m. (+) OR
 - p. abn - malta - f. ad mam.
 - ~~adla~~ kniha se mlarem
 → www. upchleu.wup. cz
 - fo: ~~1~~ balicka - uprta!
 110 p. adob. Nohani
 GPS - nov AKADENIA
 ⇒ p. adovet
 - ~~1~~ - p. ubat. p. udlece
 - delovrd: romes: udovny
 f. moska
 - ~~ad~~ mejen (mab)
 obzrd, i ~~ad~~ p. gani
 p. v. adme samet
 - x s p. v. i - mlld.
 ⇒ pen. ad
 - adl: anahv. ad p. v. ad
 - ad. ad = ⊕ 6 cas ⇒
 2009 + m. p. ad -
 - 36% k. sk
 26% TV
 - m. p. v. ad. doab. v. ad. m. p. v.
 ad. p. v. ad. comp.
 - KALINE KUANIA ⇒ (G. M.)
 dluhy ⊕

12
 GM, L & MAA,
 marketing
 board - name
 → author
 20th - ^{for war} → 21st gen food
 & rebecca
 ADS - first, name call
 → ① ADS - ^{inborn}
 ⇒ GORILLA MARK
 - 1980 J. R. Lewiston
 his mark 1984 ⇒ use Louis
 200 ml + 21 ml. cop. std
 - concept → ^{moderately} ^{pedagogical}
 - means: original, ^{inexpensive},
 low budget
 → so famous → i. mal' comp.
 ② ^{total} ^{result} - ^{united} influence
 = AMPLIFICATION EFFECT - friends
 flats ^{into} ^{manipulate}
 - also misleading ad
 - ASTROTERRIFYING / ^{man' manip'} ^{identif' - integrated}
 - bus - 2 men - PC - bought +
 U search & buy = AMPLIFICATION
 - we know GL. works
 - colleague

Party ^{zins}
 marketing

13) rāš dīp

fronts kintu

problematic

zūtim vujā strategē

ujimā rēē

in pīsp

tiotnom totu prok dēym

at kintu

vzk: kniba upā a naba: oēē

ww: upich kīj = 2

fb → "na kousiē tōē

jāmnaī (B), allu

100 pod. → achua rēir ēN

MSadim

jiū pa) sūvū
jēvū d

pendarbytu 1000 kniu vntu
jine elementu kraspa
kor. obelipte cone
pūoz vapedlo pūoz pro
mala
veob kas vek! NE
pūolo 1 sanctorala
ali gig seti 1
million TV spot
10k 1000 kump
? dūle i jine nē \$
dūle = abaktivita pro potu
client
ads negati s eme oia
T tūku

13
2009 popud 30% r u8u
27% TV
GK → méně spol. se netočí
méně zážal.
a měřitel. ude
cíc. zážal. kve → kvalita
a r tam při (PM) spr. volby
dře

13

DD d+p

pred 42

peace

rep jm in lat.

Jay Conrad Xanthos

musi, aut.

get mark

20 stem+war cut

21 food radurtm

many add only grab to eat

as full nature

show ad = return

topic of G11

term can 1980 = opt

Jay C. L. in G11
1984

consider prior part
univ's

↑ 100 sold on market

21 mil cap sold

we can → based on simple rule
to aim

2 weeks

orig, interest, ↓ \$

last in BM made from

mass emp → unknown

2 possible only aim \$ 200

clear words of infl

spread "amplification effect"

↓ → friends → to to top

stable misreading 211 → 200

9+

13

asto

simpine

BW 2 men

sophisticated 1 bought

convinc → search for

even if

→ realise client was eff. mistake

now know world

conscientious

love colleague say

K & G

(1)

THX all gen under G41

as usual

I out on the one

five more trucks in C2

short = STOP

truck driver

one

fog. look in a sec

look

fled

man. looks that fled C2

45 11 30
FACEBOOK

lobster

- fled lobster

TETRA 11 2

11-11-11

GPS

Arrows

direction
first radar

cool

fourth's WENTON
400 holes

create - Jr

- low
- fishes
- small share

2

one share

small
not papers on the m.

NOT

RV

- or primary

now

can

big

amount

- not
money

TV - mill. C&G

- int. campaign to the C&G

not only money - attractiveness
of advert.
- clear

gen

seen as NEG

2'

2009

- plummet in

26% press
27% TV

↓

zum Glied in einer Kette weiterer Kunstlermovellen wird."

Hauptfiguren

Mademoiselle de Scuderi:

- steht in hohem Ansehen
- eine korrekte Person, intellektuelle - Frau, 73 Jahre alt
- Sie pflegt den Umgang mit der „feinen Gesellschaft“ und auch dem König
- Sie will den Sachen selbst auf den Grund zu gehen und sich eine eigene Meinung zu bilden - Rationalismus, Aufklärung
- Das äußert sich sehr positiv bei ihren Nachforschungen in den Mordfällen, weil sie vieles nicht voreingenommen und somit mit einem weiteren Spektrum betrachtet

3

Just GOY changes

less officer in a big seal

IF final one 2

quality is more than quant

GOY IS THE WAY TO GO

THANK

ATTENTION

(1) dub. n.
 see a mark del. v
 if 2009 - seem - un 21st - 100% - ADV.
 MAY 2 100% - put on time - cat - amst. c. of n.
 1 show v . adv. → entertain
 THEREFORE G17
 1970s option. JCL BOOKS 1984 "G17"
 STILL - "abundant" - "primitivism" pub.
 TOP 100 books on market
 \$ > 27 mls. sold
 STABLE RULE
 - amm. aims
 - uncom. MEANS
 - ov.
 - int.
 - low low

74 CE - low budget

2

GM Family

can of small
can

HOW 2

NO MONEY

local limited

"MILIT. OFF."

IF U LYS IN
V TELL HER PROVS

↓

EVEN THIS - MISLEADING

"ACTIVATIONS"

BUT

2 of comp

1 bought

is convincing
you + secret
or buy

dialog - ACTIVATION

- NOW - low it - marks
- conviction

left

- all. 2

GM

- CE

god man.
Kul. lat. : pt. name of 40 - Jay Contact (ambison)
amb. general marks

20. amb. - war
21. food, school

stop. lat. , & call of mat.

- school U. school - school
CH - council 1980's after J.C. L. (1984)
- pioneer publ.
- universal
- TOP 100. not known
- R. mit cap. value

career - low on scale
- achieve aim. mean run
- orig. ~~too~~ body

- famous - ~~any~~ camp.
3. similar - local - kin. with influence
amplification effect
↳ like - hell for. → dal
↳ school. school.
↳ as a marketing
↳ less stop. than Davis camp
→ U. ~~to~~ same it
↳ ~~school~~ O. mistific.

colleague - generalist ~~astigisti~~ R

16. A

100 p d.
100 p d.
100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.
100 p d. u 100 p d.

interaktivní -> tisíce
fidelitativní?
Zad - atraktivita r. v očích
bpo pok. bl.
⊖ 2009 ↓ mediální rekl.
36% tisk
17% v tele.
Gampare není
netradiční menší rozsah
zaměřen kvalita > kvantita
GM správná volba
Děje za V. poz.

16

Today's P. ad

Before talking, I'll help you

by put name to U

name gent. 'partizansky' kan
'gerilla obhod'

20th ^{war} steam century

21th → food advertisement

Ads → don't eat

just to refuse

show you → it's entertaining

Topic of GM

1980s → ~~for~~ C. L. issued 2/84

code → below. publ.

belonging to cop. sold

with + 21 mil cop. sold

based on rule

Still ~~the~~ C. news: original, ^{tearable} lower budget

last ex. → so famous → small companies
well known

↳ small budget →
spread + use of ^{massive} application effect
like → friends → interested → more fr.
misleading adv.

this type = Astroturfing

2 young men - soph. comp.

if convince enough

. buy product

realise → motivation

BT work, conscious about

colleague

same ✓

d.
R.
B.
S.

17

V. 1. 2 p
dabijem → Urod
fin. vish. Street. → v CR?

Prizch. → tramvaj → kot. sted.
→ KNITA i upredela
u³ / km/h

... bapicla ... upred. Jasi. 4

sest. nahlad. → poule.
→ 400 kura

pod. strad. len pro = ? otak!
naini gig □ → Vypoty mit.

del fin. fole t. ? 12 → atraktivita

MOS → moy; user. time

31% 1100 } paper
25% 11 }

↓ more miscly, meratcl'oot ⊖
G.M. ✓ atba

0

17

Cont. M.

for also market.

help → name / location

for Conrad Levinson
auth.

look for more.

20 → mar

21 → prod adv.

adv → str. to cat, coll of ad

entire → G. M. → 1980

optia. J.C.L. → 208 (1984)

1 2 taken

of 26 uni

top 100 sell 800\$

21 mil. cap

RULE → unconv. ways → ORIG

INTER

LOW BADC. #

small ✓ → well-known
? # → limit influence

amplif. affect = libe → tell
(visit intensify)

instead Astrotoping

287
R.W. new → You search → by → stop?

1347
my coll. There's fl

(6th ladies & gentlemen)
before start

20 st - para war
 21 st - food food
 many ppl - acts - eth to eat, call of nature
 Xst - entertain
 introduce - g. marketing
 180 - optim gentleman Jay Conrad
 184 - book Levinson
 1 public cl - what on UN
 2002 ml
 concept - multiple rule - behind idea
 low budget originality
 famous - 1 make camp
 How possible
 - comparisons - local - limited influence
 use - multiplication effect
 you will -> friends -> their friends
 who lead ad -> advertising
 you - 2 man - comp - search for the same
 - effective
 concerned with race
 -> colleague - or fitting
 Thanks

Jay Conrad Lemmon

(19)

20 ad unit - work

21 cost - good advertisement

22 - viral call to action

ad = entrance

30v - 1984 - 16 weeks marketing

6000 market tests

Concept - 1 simple tale, means city
interactivity
bar. #

also pro small comp

limited use

application of fiction/friends -> friends

socializing = group of two people

campaign - not passing

L + G

EN

thank - call - gen. market → intro. how

gen. bus. → in BR

by strong - from direct → back - notice - uprecha

we can speakability (?) → fact. - // Kolof. →

Zab. → uprecha

↑ similar

GAS address → dir. - had. Akademia

ziti Fakultet

only military - partnership + 400 leads

action parts - idios, cof., fl. cont.

hospital - strat. suits for small bus.

g. in ⇒ gen. or small

but car. off. → secure money

year sec. → millions

comp. → 705 thous.

but also other f. than mon?

adv. of ad → clients

ad = sth ⊖, -time

2009 ↓ adv. (36% - fish, 27% - TV)

g. comp. → change - comp. - ↓ direct, ↓
method of ad

if \rightarrow quality \uparrow then quanti.
 \rightarrow good choice = g. mat.
= thanks

(10) a
CZ

g. maia - L16
 before I st. - market → help - name
 by Corinne Stevenson
 → another: paradis. market
 20th c. → para + actual
 21st c. → good + actual.
 many p.: ads → great sth to eat
 (not. p. words)
 base: I show you → it c. be entered.
 topic of g. maia.
 tu: connect - 1920
 optim. → led. - ↑
 book g. maia (1984) - in Berlin
 pub. → Univ. - 100 sold books on M.
 ↑ 21st mil cop. sold
 lecture: song - concept - based on ft. rule
 → aims than s. means
 obj., intertext., low budget
 transp. - see pm. → even small
 comp. → will - known
 how poor? - ↓ money → local - limited
 infl.

use of amplif. effect

→ if you tell sth → friends → things

still: about used as mist. adv

to be drug: astrocyteline

→ simple: 2 men - 10h. comp. (the boy)

if they come → you look at hr.

→ then buy it

→ you have had. - id effective
mystific.

how you know - how works +
hr or si chard p.

→ don't slow - hol., velen sic